Armand Ballart

ESCALADA EN B/N

Climbing in B&W

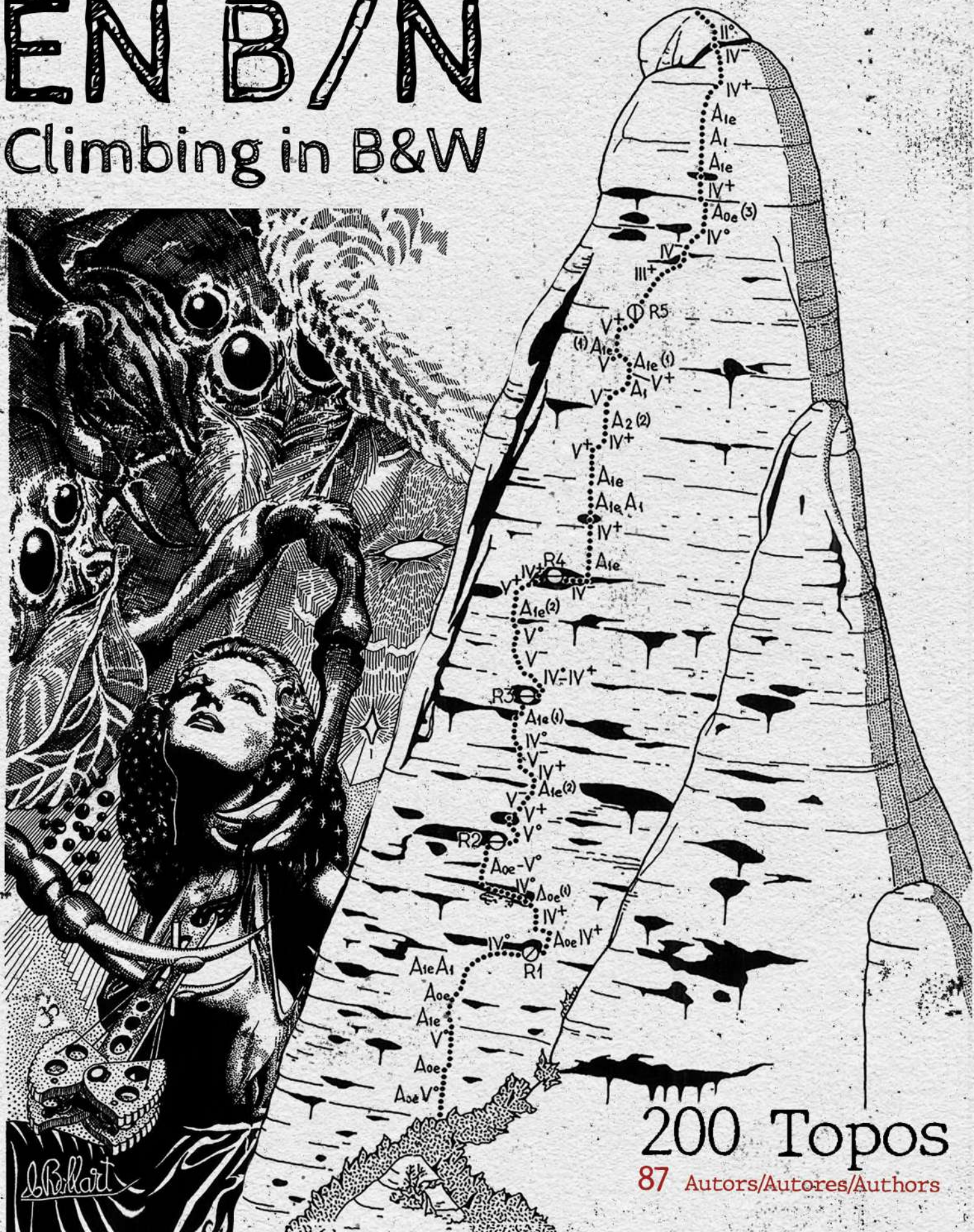

Armand Ballart

ESCALADA EN B/N

Climbing in B&W

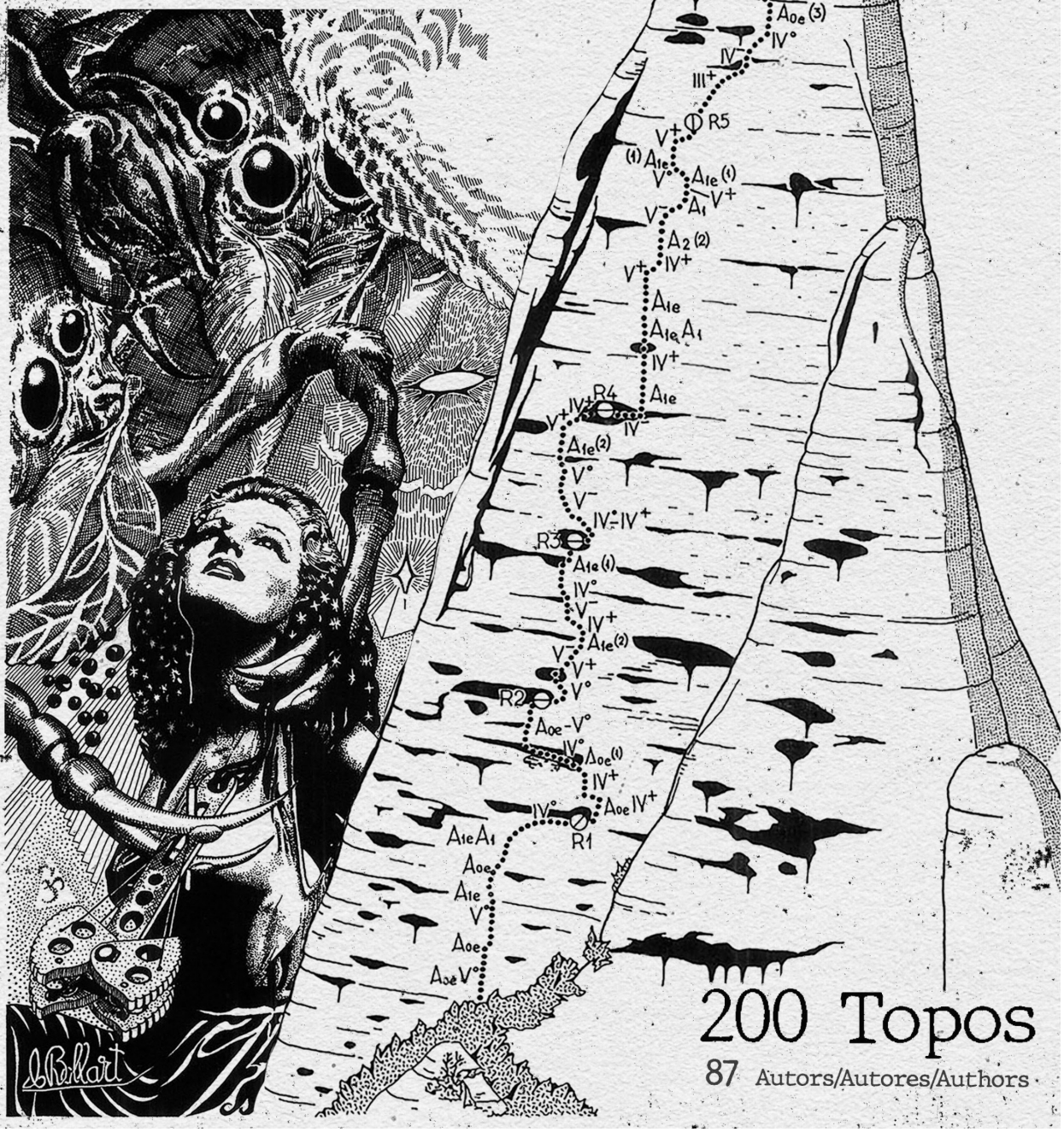

200 Topos

87 Autors/Autores/Authors

ESCALADA EN B/N
CLIMBING IN B&W

Armand Ballart

Primera edició: setembre de 2026 / Primera edición: Septiembre de 2026 / First edition: September 2026

© Text / Texto / Text: Armand Ballart
© Pròleg / Prólogo / Preface: Eli Azurmendi
© Il·lustracions del text / Ilustraciones del texto / Illustrations of the text: Chema Agustín
© Il·lustració de la mà dibuixant / Ilustración de la mano dibujando / Illustration of a hand drawing: Rafa Elorza

© 2026 Tushita edicions
www.tushitaedicions.com

Disseny de la coberta davantera a partir d'una ressenya de l'autor / Diseño de la portada a partir de una reseña del autor / Cover design based on a author's topo: Eli Azurmendi.

Cobertes / Portadas / Covers: Marc Ancochea
Maquetació /Maquetación / Layout: Sir Gawain & Co.

Imprès a /Impreso en / Print in: Ulzama Digital
ISBN: 979-13-992448-5-4
Dipòsit legal / Depósito legal / Legal deposit: B 19340-2026
Thema: SZG, AKLB, 1DSE, 2ADC, 2ADS, 2ACB

Volem agrair a **Eli Azurmendi** per la seva implicació en el projecte i suggeriments fets. / Queremos agradecer a **Eli Azurmendi** por su implicación en el proyecto y sugerencias hechas. / We are grateful to **Eli Azurmendi** for her work and suggestions.

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni el seu tractament electrònic, mecànic, fotogràfic, mitjançant fotocòpia o d'altres mètodes, ni tampoc el seu tractament informàtic. sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*. / No está permitida la reproducción total o parcial de este libro, ya sea de forma electrónica, mecánica, fotográfica, por fotocopia u otros medios, ni tampoco su tratamiento informático, sin el permiso expreso y por escrito de los autores del *copyright*. / The total or partial reproduction of this book is not allowed either electronically, mechanically, photographically, by photocopy or other meals, nor its computer processing, witouth the express written permission of the authors of the *copyright*.

A tots aquells que han sigut fidels a la idea de ressenyar
les vies d'escalada d'una forma tan excepcional.

A todos aquellos que han sido fieles a la idea de reseñar
las vías de escalada de una forma tan excepcional.

To all those who have been faithful to the idea of reviewing
climbing routes in such an exceptional way.

PRÒLEG

La primera vegada que vaig veure una ressenya d'Armand Ballart va ser al bar d'en Toño, a Riglos, cap a l'any 2000. Aquells dibuixos em van transportar immediatament als cartells de concerts que fèiem a finals dels anys 80; el mateix estil de dibuix, els mateixos grafismes, fins i tot el mateix missatge. Títols i dibuixos transgressors en els quals es reflectia una època en què la música, el còmic o el cinema estaven tan presents, i tan influïts per allò que venia de fora, particularment dels Estats Units i d'Anglaterra. Jo havia treballat en el món de la música, dels concerts i de la pintura en una època que em resultava molt reconeixible en aquells dibuixos. Tot i que amb un estil i en una època molt diferents, aquesta descoberta em va inspirar i em va motivar per dibuixar les ressenyes de les vies que obrien els meus amics. Les ressenyes les trobaves als bars propers a les zones d'escalada i als refugis, i mentre els escaladors les miraven per buscar la informació de la via, jo les observava com a petites obres d'art, com qui llegeix un còmic. Eren dibuixos fets a boli Bic o a Rotring, en general molt espontanis, però a vegades elaborats minuciosament, acompanyant la ressenya sense treure-li protagonisme. Aquestes ressenyes formen part de la història de l'escalada. Sols amb veure-les et situen molt bé en els anys en què es van crear i, per la seva expressió artística i fins i tot ideològica, són testimonis d'una època.

Armand Ballart i el valencià Ernesto López van ser els pioners a l'hora d'introduir les il·lustracions suggerides pel nom de la via o per la pròpia aventura. Van tenir aquesta brillant idea alhora i, tot i que no es coneixien, van començar a intercanviar les seves ressenyes. Amb estils diferents però tècniques semblants, sentien sens dubte la mateixa necessitat d'expressar-se lliurement, tant a l'hora de decorar les ressenyes amb uns dibuixos fantàstics, com per anomenar les vies que obrien amb noms que fins aquell moment eren impensables. L'Armand ho explica molt bé a Escalada en blanco y negro, on ens compta l'origen d'aquesta necessitat d'expressió en una època particularment convulsa de transició política, entre una dictadura agonitzant i una democràcia acabada d'estrenar a finals dels 70, en la qual aquests dibuixos eren una mostra més de les inquietuds regnants i un gest de rebel·lia. Quan l'Armand bateja una via amb el nom d' Electric Ladyland i dibuixa Jimi Hendrix al costat de la ressenya, ho fa perquè li agrada Jimi Hendrix i, com diu ell, "perquè li dona la gana". És una forma d'expressió lliure a través de l'art, comparable als cartells de concerts de l'època.

Aquesta proposta inspiradora va provocar un boom d'escaladors dibuixants, que van trobar una manera de donar regna lliure a les seves inquietuds artístiques i van inundar el món de l'escalada amb petites obres d'art, fins ara una mica amagades o oblidades, però que tenen un gran valor perquè marquen un canvi d'època, tant en l'escalada com en la societat, que es reflecteix molt bé en aquestes 200 ressenyes recollides a *Escalada en B/N*, on art i escalada s'entrellacen.

La meva experiència com a coautora d' El arte en el croquis de escalada em va mostrar la repercussió que aquestes ressenyes van tenir fora d'Espanya, on no existia aquesta tradició. Avui dia es poden trobar ressenyes il·lustrades a qualsevol racó del món on s'escali. Al cap i a la fi, totes tindran segurament el mateix objectiu, el de fer més atractiva aquesta aventura, però no tindran el significat i l'essència de les ressenyes en B/N que ens mostra aquest llibre.

Eli Azurmendi

PRESENTACIÓ

A finals dels anys 70 va nèixer una brillant formula de presentar les ressenyes d'escalada, mitjançant un disseny trencador que els hi va donar un toc artistic força especial. En aquest volum si més no, s'intenta mostrar l'efecte d'aquella original idea, aplegant 200 exemplars molt diversos per donar una bona ullada al fenòmen, i anomenar molts autors, que a més de la corda, van estar lligats a la tinta negra per desarrollar la seva capacitat artistica. D'aquesta manera s'obria la possibilitat d'exhibir unes petites obres d'art, deixant constància d'un fet sense precedents i obert a tothom sense vincular-se a cap normativa ni protocol. Llibertat total per divulgar tendències, idees, o conviccions, establint una nova forma de comunicació marginal, en una època de transició politica particularment influyent en aquest aspecte. Aquesta nova formula d'expresió i difussió va ser molt ben rebuda per tot el col·lectiu, promovent la dèria de col·leccionar ressenyes, per posseir a més, un mínim control del panorama vertical en una època amb molt poca informació al respecte. De fet, van ser primordials per navegar per gran part de la roca peninsular mancada de guies i publicacions sobre escalada. Amb els anys tot ha canviat, fins i tot les ressenyes artistiques i el cabal d'informació; l'informàtica a capgirat tot el procès facilitant la tasca sense tindre ni punyetera idea de dibuixar a mà, i les xarxes socials han representat l'emissor-receptor de tot el fenòmen.

La principal pretensió d'aquest llibre és valorar la feina de tots aquells implicats que s'han deixat la paciència asseguts al davant d'una taula, donant regna suelta a l'imaginació per guarnir un itinerari d'escalada, que en molts casos és el que menys destaca del full. Són il·lustracions realitzades a mà on es pot apreciar perfectament la calidad del traç, o simplement la bona fe de l'autor per transmetre allò més rellevant. En totes s'hi pro-

Procés de realització d'una ressenya en sis imatges (Armand Ballart).

Figura 1

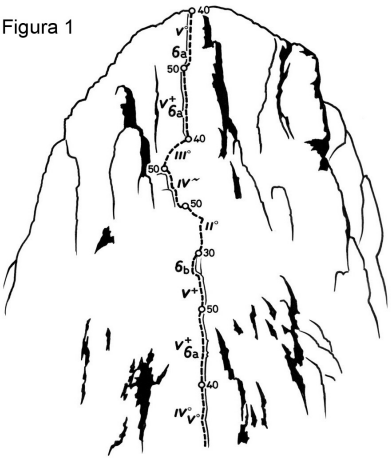

Traços gruixuts i ombres

Figura 2

Traços mitjans i ombres

Figura 3

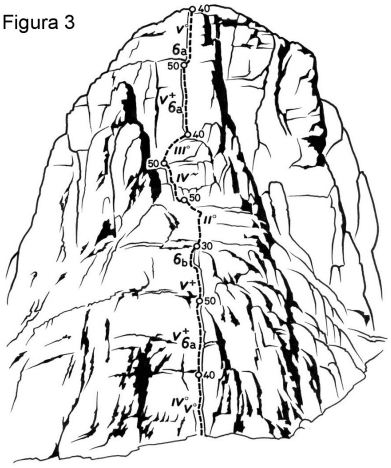

Traços mitjans i relleus

jecta algun missatge encisador, el principal reclam de l'invent, a més de divulgar una primera ascensió o una via extraordinària en la majoria dels casos. La selecció resta ordenada cronològicament per puger observar els anys i els autors més prolífics, habitualment escaladors oberturistes capficats en la creativitat que comporta tota la cadena, des de la descoberta de l'itinerari fins la difussió del mateix. Si bé el gruix del fenomen el trobem als primers anys, la tendència que semblava estar en perill d'extinció es nega a desaparèixer com un genuí ritual que a hores d'ara ja ha transpassat fronteres. Podem estar ben segurs que teniu entre mans el millor recull de ressenyes artistiques d'escalada en B/N —escrupolosament restaurades—, per gaudir d'un fenomen autodidacta encara vigent després de 48 anys d'existència.

En el moment que va aparèixer el E-mail i el color va dominar ampliament l'imperi digital, la transmisió bàsica de fotocopiar en B/N i difondre manualment pràcticament va desaparèixer, un factor decisiu per prescindir de la tinta negra i el paper vegetal. Les tendències actuals continuen amb la mateixa idea, però servint-se d'altres suports i eines com els pinzells o el ratolí. No són ni millors ni pitjors, són diferents però amb un mateix objectiu: fer més atractiu algo que per la seva particular utilitat d'entrada no caldria ser-ho. Una idea sorgida a quasi mig segle d'història, que intentaré explicar de la millor manera per entendre l'origen del fenomen. Anem doncs de descoberta, passejant-nos per una exposició impresa d'unes obres reals aturades en el temps, però amb una curiosa història al darrera.

LA IDEA

Molts afirmen que possiblement un servidor sigui el principal referent en aquest tema, doncs de retruc vaig iniciar una nova forma d'elaborar les ressenyes d'escalada, quant anteriorment els detalls artístics solament lluient en alguna piada molt puntual dels llibres de registre. No obstant tinc que dir, que al poc de divulgar els primers dibuixos vaig rebre molt sorprès, el correu postal d'un escalador valencià que curiosament s'he li havia ocorregut el mateix que jo a 300 kms de distància: l'Ernesto López. Els dos haviem experimentat la mateixa idea: il·lustrar les ressenyes d'escalada de forma exquisida per impresionar al personal. Però ¿com és que abans no s'havia fet?. Doncs els dos vam coin-

Figura 4

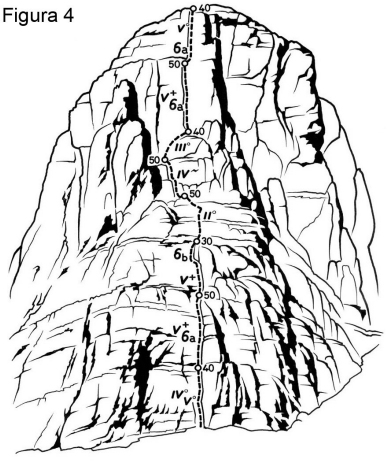

Traços fins i relleus

Figura 5

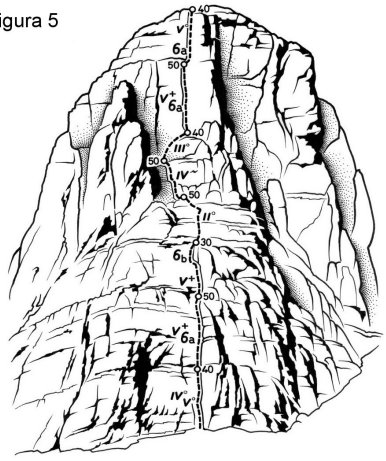

Punteig ombres principals

Figura 6

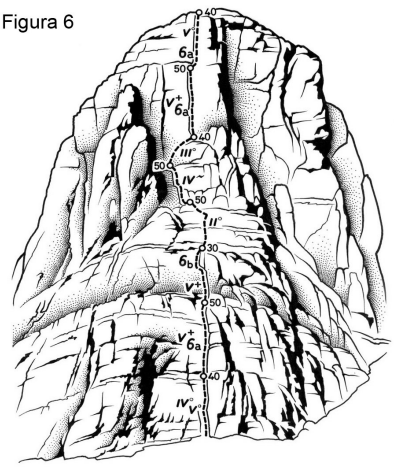

Puntejat definitiu

cidir en un moment on la denominació de les vies va passar d'anomenar l'entitat o els autors, a batejar els itineraris de la manera més psicodèlica o provocativa, ¿perqué no? No existia cap norma al respecte, i en l'aspecte cultural i musical, tot estava evolucionant vertiginosament. D'aquest moviment espontàni va nèixer un nou concepte: l'art en els croquis d'escalada.

Al poc temps d'aterrar pel regne del conglomerat —Montserrat—, els companys C.P.Hurtado i Josep Carbonell acavaben d'obrir la via *Hurtado-Carbonell* a la paret dels Diables, tota una aventura a la qual vaig col·laborar realitzant la meva primera ressenya oficial tal com s'aprecia al primer dibuix del recull. Amb tot, hem va semblar oportú incloure algun dibuix alegòric per fer-ho més atractiu, sense donar-li més voltes. Al mateix temps apareix la via *Còsmica*, trencant totalment el costum amb un nom consistent i galàctic. Sols quedava barrejar els conceptes. En poques setmanes i després d'obrir i batejar la via *Electric Ladyland* a la paret de l'Aeri, no vaig tindre més remei que incloure al Jimi Hendrix a la ressenya; era una obligació de calaix!

A partir d'això, els noms de les vies es van transformar vertiginosament, i al marge del traçat tècnic calia una imatge suggerent concorde a l'aventura. De fet, l'amic Ernesto va començar a guarnir de manera sorprenent tot el que donava de si el format DIN A4 dels fulls de paper vegetal. L'invent va revolucionar el galliner. ¿D'ont sortia tot alló? Fins i tot es va organitzar una reunió promoguda per la federació per frenar tal disbauxa, a la fi de registrar o censurar els noms de les vies... però la proposta no va anar més enllà, només faltaria!!!...

Les ressenyes van començar a voltar per tot arreu invitant a tothom a esplaiarse batejant i dibuixant allò més suggerent. En la present selecció es pot apreciar clarament l'enginy de molts autors per relacionar el nom de les vies amb les il·lustracions. També es pot observar que l'etapa més prolífica correspon a la dècada dels 80, amb una clara repercusió a Barcelona, Castelló, València i Tarragona, on el tràfic de ressenyes va resultar tot un ritual on les fotocòpies corrien de mà en mà multiplicant-se continuament. Amb l'aparició de les revistes *Desnivel,* a Madrid, i *Extrem,* a Barcelona, la publicació d'alguns d'aquests particulars dibuixos va generalitzar la idea a nivell nacional i de retruc a l'estranger. No va ser fins l'any 84 que els veins francesos més pròxims al vessant nord del Pirineu s'impliquesin imitant la jugada per no quedar al marge de la festa, fora d'aquets, va ser molt extrany trobar un croquis artístic elaborat per foranis.

Actualment, i com podeu apreciar en l'únic llibre editat sobre l'art en les ressenyes d'escalada —*Art in climbing topos*—, la tendència s'ha dispersat per tot el món mitjançant tots els estils coneguts. En un capítol d'aquesta formidable obra apareix una petita representació del que estem tractant en aquestes pàgines: les ressenyes en B/N. Aquestes han estat sense dubte les responsables de tota la moguda, i si bé cada cop és més extraòrdinari l'aparició de noves, va lligat al ritme dels oberturistes que s'hi presten a divulgar les primeres ascensions d'aquesta particular manera. S'ha d'entendre que no tothom té la capacitat de dibuixar a mà, i l'opció més pràctica consisteix en resseguir una foto en la pantalla de l'ordinador, la tècnica més utilitzada a hores d'ara per elaborar una ressenya d'escalada i penjar-la a la xarxa. Sortosament, encara existeixen els que amb les seves aportacions puntuals mantenen la flama de la idea original, tal com podem corroborar als darrers exemplars de la selecció. Podem estar ben segurs que si la feina és bona, pot arribar a sorprendre tant lluny com l'internet vulgi, l'eina global on avui dia apareix quasi bé tot.

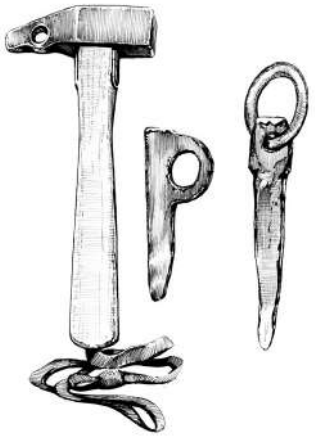

TÈCNIQUES & ORNAMENTS

A continuació intentaré analitzar les diferents tècniques i ornaments que utilitzen les ressenyes artístiques aprofitant el gran assortiment d'exemplars que podem gaudir en aquest volum. La tècnica bàsica utilitzada en la major part dels dibuixos consisteix en dibuixar o copiar directament sobre un paper, i a continuació passar-ho a tinta sobre paper vegetal gràcies a la sutil transparència d'aquest. El vegetal, a més de posseir un satinat perfecte, té la possibilitat de correcció raspant amb una fulla d'afeitar, un positiu avantatge que no permet un full en blanc. L'eina fonamental en aquets treballs són el anomenats Rotrings —o similars—, els conductors de la tinta fins al paper dosificant el gruix del traç segons el tamany de la punta; habitualment s'utilitzen els calibres 0.2, 0.4, 0.6 i 0.8. Cal anotar que el puntejat que s'observa en la major part de les ressenyes s'ha fet a mà puntet a puntet, el més laboriós de tot el procès, resultant l'estrategia més favorable per generar ombres i relleus. En exemplars com la via *Directa* (119) o el Pelmo (120) es va utilitzar a més, una trama adhesiva de punts tipus Letraset, com la major part de les tipografies normalitzades que apareixen. L'altre opció per ombregar va ser la negror total (18) o bé ratllar amb línies fines com s'aprecia clarament a la via *Scorpios* (45) sinó, sols quedava el llàpis com a recurs tal com fariem en qualsevol dibuix sobre paper blanc. En algun cas molt particular s'ha fet servir una llamina d'acetat utilitzant la cara posterior per omplir en negre, resultant gris en la vista principal com és el cas de la via *Manto Gris* (27). Totes les estrategies han estat vàlides per aconseguir el resultat final, i quasi sempre en mans d'uns escaladors transformats en artistes autodidactes per unes hores. Amb tot, cal dir que gran part d'aquestes modestes obres d'art s'han reproduit a base de fotocòpies, l'entrebanc principal a l'hora de mostrar la seva qualitat real quan s'han copiat continuament, lluny del full original que en molts casos ja no se sap on anat a parar.

Les tendències són del tot variades com es pot observar, però en gran mesura predominen les figures fantasioses sortides de novel·les de ciència-ficció, que simplement serveixen d'ornament. Alguns exemples molt clars els tenim en ressenyes com la *Smeagol* (21), la *Sagitario* (29), *Mandfred Man* (37), *El ciego sin rostro* (60), *Lailam* (91), *Black Hole* (105), o *Barad Dûr* (158), entre d'altres. L'argument més encertat consisteix a relacionar el dibuix amb el nom de la via. En aquest aspecte destaquen les vies *Electric Ladyland* (3), *Groenlandia* (13), *Terminar* (31), *Mi primer amor* (56), *Libertad provisional* (65), *Desequilibrio Mental* (84), *Crisis monetaria* (97), *Paris-Texas* (101), *98 octanos* (108), *Camel* (113), *Absència d'essència* (135), *Estudiosos del massís* (149), *Jin-go-lo-ba* (156), *Purple Haze* (159), *Rory Gallagher* (170) o *Blade Runner* (191) entre els més eloqüents. D'altres intentan promulgar algun missatge en qüestió servint a la vegada de revindicació social anti-sistema tal com ho aconsegueixen dissenys provocadors com els de les vies *Malva loca* (53), *Escándalo público* (88), *Pordiosers* (112), *Recuerdos Mundiellos* (139) o *Ciutat podrida* (148). El disseny com a trama principal apareix en bona part de les obres doncs és el fonamen que sustenta tot l'entrellat. En molts casos la tipografia llueix més que la guarnició com es pot observar en les vies *Garganta Profunda* (32) , *Zyborg* (35), *Albedo 0.39* (72), *Sangre de Barrio* (89), *Missamantdell* (117), *Peluts* (150), *Red Fingers* (161), *Nosferatu* (166), *Vos papiers* (168), *Pandemonium* (176), *Demanda Social* (188) o *El cau d'en Tamba* (194), entre d'altres.

Actualment la tècnica vigent sols difereix del passat en que els dibuixos es poden digitalitzar i manipular posteriorment amb l'ordinador, amb el gran avantatge de picar el text amb el teclat. Per la resta, el dibuix de la paret s'ha de fer igualment, i és aquí on despunta l'habilitat de l'artiste. Copiar i pegar ho pot fer tothom, però ja no forma part de la màgia d'aquest joc singular inventat per escaladors.

ELS AUTORS

Seria molt extens referir-nos als més de 85 escaladors/es que han fet possible aquesta particular exposició, però per deferència i respecte intentaré si més no, citar els més representatius i amb més dibuixos al calaix.

L'Ernesto López de València va destacar clarament a primers dels 80 amb uns dibuixos molt ben executats que van repercutir amb la propagació del fenomen al País Valencià, concretament a les escoles de Montanejos i Chulilla, on molts el van imitar descaradament. La seva dèria però, va desaparèixer al dedicarse plenament a equipar itineraris esportius en ple auge del fenomen. És ben coneguda l'enorme tasca d'aquest escalador, equipador, i guarda del refugi de Montanejos durant una pila d'anys. A més, puc corroborar que va estar un dels pioners de l'esportiva al país, equipant amb espits quan la resta encara perforava amb el burinador.

D'aquesta darrera etapa del burinador podem destacar les ressenyes de Nacho Ruiz (12), Pep Masip (14), Santi Llop (35), Joaquin Olmo (42), Cristobal Trujillo (43), Jordi Mar-

lés (46), Jordi Verdaguer (67) o Carles Fortea (88), entre d'altres. D'aquests, destacaria el particular disseny dels dibuixos d'en Santi Llop (57), sempre molt ocurrents i originals, així com l'intensa trajectòria de Jordi Verdaguer obrint i dibuixant ressenyes.

Si el gruix de la tendència correspont a escaladors barcelonins, a Tarragona van despuntar els dibuixos de Joan Chaparro "Chapi" (52) i Jordi Besora (59), habitualment centrats amb les parets de la vall del Brugent (La Riba).

A partir de l'any 84 apareix una nova fornada disposada a continuar amb les ressenyes artistiques, quan els francesos Serge Casteran i J.L.Arcangeli es llueixen amb el dibuix de la via *Paris-Texas* (101) exquisidament realitzat per François Carrafancq, advertint clarament que no es quedaran al marge de la festa. Però els veins encara trigaran un parell d'anys en possar-se les piles (115), mentres l'empenta catalana seguirà vigent i amb fitxatges com Josep Escofet amb un dibuix de presentació que encantarà a tothom (109). L'any 87 entran en escena les ressenyes d'en Xavi Cullell (118), prou excel·lents com per dedicar-hi una bona temporada a dibuixar per revistes i llibres de muntanya. Després d'un servidor, en Xavi Cullell és clarament qui més s'ha dedicat a dibuixar ressenyes en plan professional, fins que l'existència el va portar per altres camins. El pròxim apassionat pel tema serà Sergio Farré (147), doncs a partir del 92 els seus dibuixos resultaràn els més aclaparadors i intensos, amb diferència; en ocassions fins i tot massa, amb la particularitat d'aprofitar tot el full per endinyar-li quelcom, com succeeix —entre d'altres— amb la via *Simpatía para el diablo* (153).

La primera dona en involucrarse realitzant bones topos serà la francesa Francine Magrou (151), al mateix temps que Philippe Barthez (162) aprofitant les aventures amb Christian Ravier, l'oberturiste més prolífic del vessant francès. Del Bages, apareix un personatge capaç de realitzar les ressenyes d'altres coneguts oberturistes pel simple plaer de dibuixar amb un estil força polit i elegant; es tracta de l'Enric Solé (150) més conegut com "Xacó". Tanmateix, el prolífic Miquel Blanco (157) s'incorpora al carro de les ressenyes atès el bon nombre de primeres aconseguides a partir de l'any 94, que l'obliguen a dibuixar cada cop millor i amb més detall (161), en paral·lel al company David Hita (174), que per la mateixa raó tindrà feina per molts anys —amb un estil molt mès modest, però.

A partir del 2000 les ressenyes en B/N de l'Albert Masó (178) desvetllarant les roques i agulles més inverosímils dels massisos de Sant Llorenç i Montserrat, acompanyat pel seu germà Òscar. Una romàntica tasca dibuixada pam a pam i sempre amb algun simpàtic detall al marge per coronar la feina. En l'àmbit nacional, aquesta dècada destaca la gran qualitat de les ressenyes de Ramón Canales (186) des de Cantàbria, les ingenyoses de l'aragonès Miguel Madoz (188) i les recargolades del madrileny Lorenzo Borrero (190). Darrerament, a casa nostra apareixen uns dissenys molt particulars executats per David Guarch (192), que a hores d'ara mantenen la dinàmica del tema mitjançant unes encertades i atractives il·lustracions al vell estil. Pel que fa a les dones, destaca la rellevant trajectòria de la basca Eli Azurmendi (185), actualment la més prolífica i reconeguda en aquest sector especialitzada en obres en color. I també tenim ressenyes puntuals com la de la via *Durmiendo con el enemigo* (189) de Mariona Orfila i Mari Carmen Roldán. Convé anotar, tanmateix, tots els dibuixos de l'Estel Parés (195), que ja són un grapat considerable atès el bon nombre de vies obertes amb en Pau Herrero, també aferrat al paper quan cal. Per finalitzar, dos clàssics en aquest afer: Edu Sallent (196) i Jordi Tapia (200), sempre engrescats amb projectes tant particulars com els seus dibuixos.

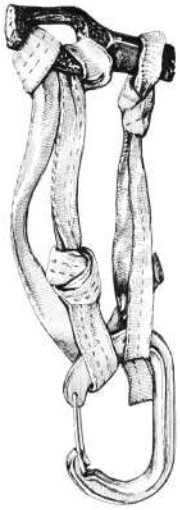

CONCLUSIONS

Després de tants anys dedicant-me professionalment al món de les ressenyes d'escalada i aprofitant l'oportunitat de reflexionar-ho en aquestes pàgines, intentaré aportar algunes conclusions vàlides per entendre quelcom més sobre el tema.

Queda bastant clar, que el fet de crear una ressenya artística és una forma més d'entreteniment amb una clara pretensió d'atraure l'atenció d'una via d'escalada sumant-li un reclam especial. Un caprici personal sense ànim de lucre, que s'ha mantingut vigent gràcies als dibuixos d'una entusiasta colla anònima vinculada a l'obertura de vies noves. Un fenomen totalment minoritari que anat oscil·lant amb els anys, segons l'aparició de nous involucrats en mantindre un costum, tradició, o ritual inventat casualment. En ocasions, la cadència del fenomen ha estat mínima, quasi en perill d'extinció, però mai ha agonitzat. Fa pocs anys, la sorpresa va arribar gràcies a uns romàntics del País Basc (Eli Azurmendi, Juancar Sanz i Rafa Elorza), promovent exposicions sobre ressenyes artístiques de manera espontània i per iniciativa pròpia. En aquell moment no li vaig donar una gran importància, però poc a poc semblava incrementarse l'interès per les exposicions itinerants que anaven muntant. Val a dir que, com un dels precursors del tema, tenia una parcel·la reservada als meus dibuixos en B/N, la resta colmava les sales amb autèntiques obres d'art efectuades pels apassionats anfitrions amb unes tècniques diferents però amb un fons comú: l'escalada. L'iniciativa va ser tot un èxit i el trio mencionat es va propossar al poc temps editar un llibre!!! . Amb força paciència i fèrria voluntat, l'any 2023 va aparèixer Art in climbing topos, un somni fet realitat que va entrar per la porta gran al ser l'únic exemplar al món en tractar la nostra dèria seriosament. Amb tot, l'elaboració del consistent volum va donar peu a contactar amb molts artistes d'arreu involucrats amb el tema, principalment americans i europeus, que de retruc van descobrir l'origen de l'invent singular gestat als Països Catalans.

Quan la decadència semblava treure el nas, de cop i volta el corrent ressuscita amb l'ajuda de moltes eines i moltes ànimes motivades per expresar-se observant les parets de roca. És el que la Eli Azurmendi (sense ser escaladora) i Chema Agustin (il·lustrador) pretenen organitzant tallers sobre l'execució de ressenyes en indrets llegendaris com Riglos. Ara per ara és difícil pronosticar on arribarà tot això, jo soc el més sorprès, però desitgo que en un món cada cop més virtual, la calidesa d'una ressenya feta a mà no es perdi. Molts escaladors tenen la paraula... Espero que aquest modest volum en B/N, oferexi com a mínim el mateix interès de qualsevol romàntic catàleg de tipografia il·lustrada, per donar idees i realitzar-les sense tidre que fer cap a la IA, l'estrategia menys coherent per al nostre estimat cervell humà.

Armand Ballart (2026**)**

PRÓLOGO

La primera vez que vi un croquis de Armand Ballart fue en el bar de Toño en Riglos hacia el año 2000. Aquellos dibujos me transportaron de inmediato a los carteles de conciertos que hacíamos a finales de los años 80; el mismo estilo de dibujo, los mismos grafismos, incluso el mismo mensaje. Títulos y dibujos transgresores en los que se reflejaba una época en la que la música, el cómic o el cine estaban tan presentes, y tan influidos por lo que venía de fuera, particularmente de Estados Unidos y de Inglaterra. Yo había trabajado en el mundo de la música, de los conciertos y de la pintura en una época que me resultaba muy reconocible en esos dibujos. Aunque con un estilo y en una época muy diferentes, este descubrimiento me inspiró y me motivó para dibujar los croquis de las vías que abrían mis amigos. Las reseñas las encontrabas en los bares cercanos a las zonas de escalada y en los refugios, y mientras los escaladores las miraban para buscar la información de la vía, yo las observaba como pequeñas obras de arte, como quien lee un cómic. Eran dibujos hechos a boli Bic o a Rotring, en general muy espontáneos, pero a veces cuidadosamente elaborados, acompañando al croquis sin quitar el protagonismo a este. Esos croquis forman parte de la historia de la escalada. Solo con verlos te sitúan muy bien en los años en los que se crearon y, por su expresión artística e incluso ideológica, son testimonios de una época.

Armand Ballart y el valenciano Ernesto López fueron los pioneros en introducir las ilustraciones sugeridas por el nombre de la vía o por la propia aventura. Tuvieron esa brillante idea a la vez y, aunque no se conocían, comenzaron a intercambiar sus croquis. Con estilos diferentes pero técnicas parecidas, sentían sin duda la misma necesidad de expresarse libremente, tanto a la hora de decorar los croquis con estupendos dibujos como para nombrar la vías que abrían con nombres que hasta ese momento eran impensables. Armand lo explica muy bien en Escalada en blanco y negro, donde nos cuenta el origen de esa necesidad de expresión en una época particularmente convulsa de transición política, entre una dictadura agonizante y una democracia recién estrenada a finales de los 70, en la que estos dibujos eran una muestra más de las inquietudes reinantes y un gesto de rebeldía. Cuando Armand nombra una vía con el nombre Electric Ladyland y dibuja a Jimi Hendrix junto al croquis, lo hace porque le gusta Jimi Hendrix y, como dice él, "porque le da la gana". Es una forma de expresión libre a través del arte, comparable a los carteles de conciertos de la época.

Esta propuesta inspiradora provocó un boom de escaladores dibujantes, que encontraron una forma de dar rienda suelta a sus inquietudes artísticas e inundaron el mundo de la escalada con pequeñas obras de arte, hasta ahora un poco escondidas u olvidadas, pero que tienen un gran valor porque marcan un cambio de época, en la escalada como en la sociedad, que se refleja muy bien en estas 200 reseñas recogidas en Escalada en blanco y negro, donde arte y escalada se entrelazan.

Mi experiencia como coautora de El arte en el croquis de escalada me mostró la repercusión que estos croquis tuvieron fuera de España, donde no existía esta tradición. Hoy en día se pueden encontrar croquis ilustrados en cualquier rincón del mundo donde se escale. Al final, todos tendrán el mismo objetivo seguramente, el de hacer más atractiva esa aventura, pero no tendrán el significado y la esencia de los croquis en B/N que nos muestra este libro.

Eli Azurmendi

PRESENTACIÓN

A finales de los años 70 nació una brillante fórmula para presentar las reseñas de escalada, mediante un diseño rompedor que les dio un toque artístico bastante especial. En este volumen, al menos, se intenta mostrar el efecto de aquella original idea, reuniendo 200 ejemplos muy diversos para ofrecer una buena panorámica del fenómeno, y mencionar a muchos autores que, además de a la cuerda, estuvieron ligados a la tinta negra para desarrollar su capacidad artística. De esta manera se abría la posibilidad de exhibir unas pequeñas obras de arte, dejando constancia de un hecho sin precedentes y abierto a todo el mundo, sin vincularse a ninguna normativa ni protocolo. Libertad total para divulgar tendencias, ideas o convicciones, estableciendo una nueva forma de comunicación marginal, en una época de transición política particularmente influyente en este aspecto. Esta nueva fórmula de expresión y difusión fue muy bien recibida por todo el colectivo, fomentando la fiebre por coleccionar reseñas para poseer, además, un mínimo control del panorama vertical en una época con muy poca información al respecto. De hecho, fueron primordiales para navegar por gran parte de la roca peninsular, a falta de guías y publicaciones sobre escalada. Con los años todo ha cambiado, incluso las reseñas artísticas y el caudal de información; la informática ha transformado todo el proceso, facilitando la tarea sin tener ni remota idea de dibujar a mano, y las redes sociales han pasado a ser el emisor-receptor de todo el fenómeno.

Proceso de realización de una reseña en seis imágenes (Armand Ballart).

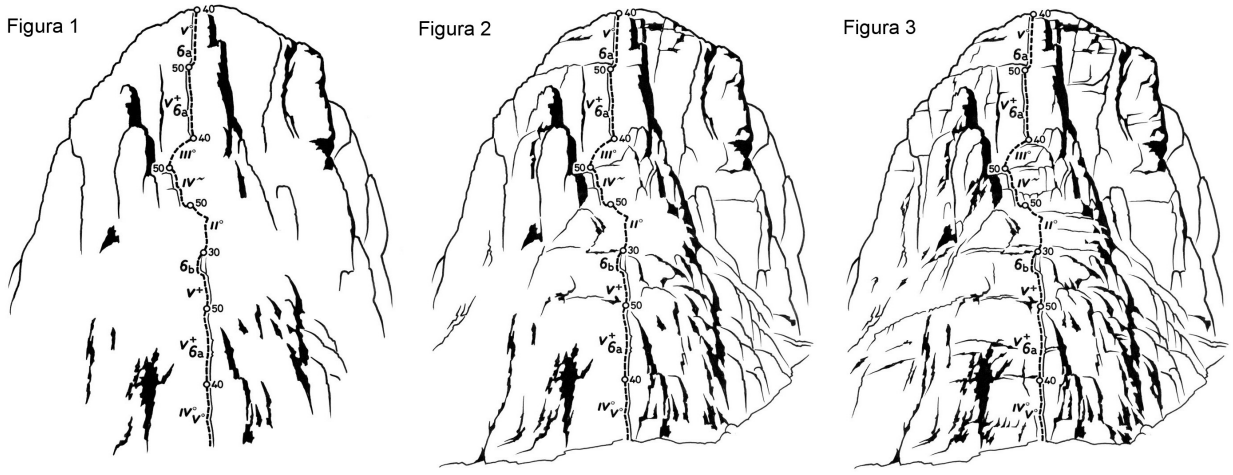

Trazos gruesos y sombras **Trazos medios y sombras** **Trazos medios y relieves**

La principal pretensión de este libro es valorar el trabajo de todos aquellos implicados que se han dejado la paciencia sentados ante una mesa, dando rienda suelta a la imaginación para decorar un itinerario de escalada que, en muchos casos, es lo que menos destaca de la hoja. Son ilustraciones realizadas a mano donde se puede apreciar perfectamente la calidad del trazo, o simplemente la buena fe del autor para transmitir lo más relevante. En todas ellas se proyecta algún mensaje encantador, el principal reclamo del invento, además de divulgar una primera ascensión o una vía extraordinaria en la mayoría de los casos. La selección está ordenada cronológicamente para poder observar los años y los autores más prolíficos, habitualmente escaladores aperturistas sumergidos en la creatividad que conlleva toda la cadena, desde el descubrimiento del itinerario hasta la difusión del mismo. Si bien el grueso del fenómeno lo encontramos en los primeros años, la tendencia, que parecía estar en peligro de extinción, se niega a desaparecer, como un genuino ritual que a fecha de hoy ya ha traspasado fronteras. Podemos estar bien seguros de que tenéis entre manos la mejor recopilación de reseñas artísticas de escalada en B/N —escrupulosamente restauradas—, para disfrutar de un fenómeno autodidacta todavía vigente después de 48 años de existencia.

En el momento en que apareció el correo electrónico y el color dominó ampliamente el imperio digital, la transmisión básica de fotocopiar en B/N y difundir de mano en mano, prácticamente desapareció; un factor decisivo para prescindir de la tinta negra y el papel vegetal. Las tendencias actuales continúan con la misma idea, pero sirviéndose de otros soportes y herramientas como los pinceles o el ratón. No son ni mejores ni peores, son diferentes pero con un mismo objetivo: hacer más atractivo algo que, por su utilidad particular, de entrada no necesitaría serlo. Una idea surgida hace casi medio siglo de historia, que intentaré explicar de la mejor manera posible para entender el origen del fenómeno. Vamos, pues, de descubrimiento, paseándonos por una exposición impresa de unas obras reales detenidas en el tiempo, pero con una curiosa historia detrás.

LA IDEA

Muchos afirman que posiblemente un servidor sea el principal referente en este tema, ya que de rebote inicié una nueva forma de elaborar las reseñas de escalada, cuando ante-

Figura 4

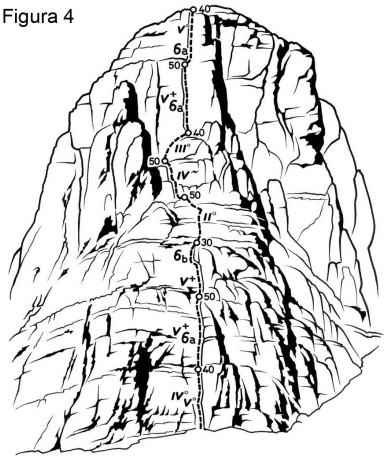

Trazos finos y relieves

Figura 5

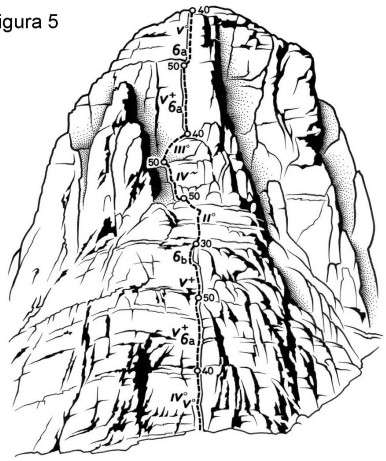

Punteado de sombras principales

Figura 6

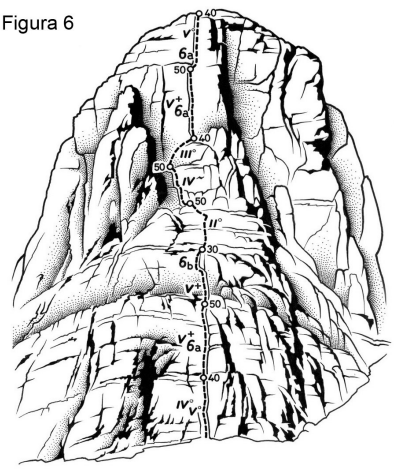

Punteado definitivo

riormente los detalles artísticos solo lucían en alguna reseña muy puntual de los libros de registro. No obstante, tengo que decir que, al poco de divulgar los primeros dibujos, recibí muy sorprendido el correo postal de un escalador valenciano al que, curiosamente, se le había ocurrido lo mismo que a mí a 300 km de distancia: Ernesto López. Los dos habíamos experimentado la misma idea: ilustrar las reseñas de escalada de forma exquisita para impresionar al personal. Pero ¿cómo es que antes no se había hecho? Pues los dos coincidimos en un momento donde la denominación de las vías pasó de hacer referencia a la entidad o a los autores, a bautizar los itinerarios de la manera más psicodélica o provocativa, ¿por qué no? No existía ninguna norma al respecto y, en el aspecto cultural y musical, todo estaba evolucionando vertiginosamente. De este movimiento espontáneo nació un nuevo concepto: el arte en los croquis de escalada.

Al poco tiempo de aterrizar por el reino del conglomerado —Montserrat—, los compañeros C.P. Hurtado y Josep Carbonell acababan de abrir la vía *Hurtado-Carbonell* en la pared de Diables, toda una aventura en la que colaboré realizando mi primera reseña oficial, tal como se aprecia en el primer dibujo de la recopilación. Con todo, me pareció oportuno incluir algún dibujo alegórico para hacerlo más atractivo, sin darle más vueltas. Al mismo tiempo aparece la vía *Cósmica*, rompiendo totalmente la costumbre con un nombre consistente y galáctico. Solo quedaba mezclar los conceptos. En pocas semanas, y después de abrir y bautizar la vía *Electric Ladyland* en la pared de l'Aeri, no tuve más remedio que incluir a Jimi Hendrix en la reseña; era una obligación de cajón!

A partir de ahí, los nombres de las vías se transformaron vertiginosamente y, al margen del trazado técnico, hacía falta una imagen sugerente, acorde a la aventura. De hecho, el amigo Ernesto empezó a decorar de manera sorprendente todo lo que daba de sí el formato DIN A4 de las hojas de papel vegetal. El invento revolucionó el gallinero. ¿De dónde salía todo aquello?... Incluso se organizó una reunión promovida por la federación para frenar tal desmadre, a fin de registrar o censurar los nombres de las vías; pero la propuesta no fue más allá, ¡¡¡solo faltaría!!!...

Las reseñas empezaron a circular por todas partes, invitando a todo el mundo a esplayarse, bautizando y dibujando lo más sugerente. En la presente selección se puede apreciar claramente el ingenio de muchos autores para relacionar el nombre de las vías con las ilustraciones. También se puede observar que la etapa más prolífica corresponde a la década de los 80, con una clara repercusión en Barcelona, Castellón, Valencia y Tarragona, donde el tráfico de reseñas resultó todo un ritual y donde las fotocopias corrían

de mano en mano, multiplicándose continuamente. Con la aparición de las revistas *Desnivel*, en Madrid, y *Extrem* en Barcelona, la publicación de algunos de estos particulares dibujos generalizó la idea a nivel nacional y, de rebote, en el extranjero. No fue hasta el año 84 que los vecinos franceses más próximos a la vertiente norte del Pirineo se implicaron, imitando la jugada para no quedar al margen de la fiesta; fuera de estos, fue muy extraño encontrar un croquis artístico elaborado por foráneos.

Actualmente, y como podéis apreciar en el único libro editado sobre el arte en las reseñas de escalada —*Art in climbing topos*—, la tendencia se ha dispersado por todo el mundo mediante todos los estilos conocidos. En un capítulo de esta formidable obra aparece una pequeña representación de lo que estamos tratando en estas páginas: las reseñas en B/N. Estas han sido, sin duda, las responsables de toda la movida y, si bien cada vez es más extraordinaria la aparición de otras nuevas, va ligado al ritmo de los aperturistas que se prestan a divulgar las primeras ascensiones de esta particular manera. Se tiene que entender que no todo el mundo tiene la capacidad de dibujar a mano, y la opción más práctica consiste en manipular una foto en la pantalla del ordenador, la técnica más utilizada hoy en día para elaborar una reseña de escalada y colgarla en la red. Afortunadamente, todavía existen quienes con sus aportaciones puntuales mantienen la llama de la idea original, tal como podemos corroborar en los últimos ejemplares de la selección. Podemos estar bien seguros de que, si el trabajo es bueno, puede llegar a sorprender tan lejos como internet quiera, la herramienta global donde hoy aparece casi todo.

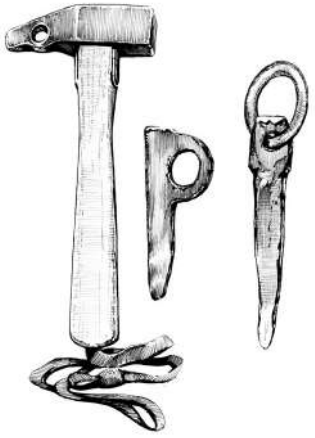

TÉCNICAS Y ORNAMENTOS

A continuación intentaré analizar las diferentes técnicas y ornamentos que utilizan las reseñas artísticas aprovechando el gran surtido de ejemplares que podemos disfrutar en este volumen. La técnica básica utilizada en la mayor parte de los dibujos consiste en dibujar o copiar directamente sobre un papel, y a continuación pasarla a tinta sobre papel vegetal gracias a la sutil transparencia de este. El papel vegetal, además de poseer un satinado perfecto, ofrece la posibilidad de corregir, raspando con una cuchilla de afeitar, una ventaja evidente que no permite una hoja en blanco. La herramienta fundamental en estos trabajos son los llamados Rotrings —o similares—, los conductores de la tinta hasta el papel, dosificando el grosor del trazo según el tamaño de la punta; habitualmente se utilizan los calibres 0.2, 0.4, 0.6 y 0.8. Cabe destacar que el punteado que se observa en la mayor parte de las reseñas se ha hecho a mano, puntito a puntito, siendo esto lo más laborioso de todo el proceso y la estrategia más favorable para generar sombras y relieves. En ejemplares como la vía *Directa* (119) o el Pelmo (120) se utilizó, además, una trama adhesiva de puntos tipo Letraset, al igual que la mayor parte de las tipografías normalizadas que aparecen. La otra opción para sombrear fue el negro absoluto (18) o bien rayar con líneas finas, como se aprecia claramente en la vía *Scorpios* (45); de lo contrario, solo quedaba el lápiz como recurso, tal como haríamos

en cualquier dibujo sobre papel blanco. En algún caso muy particular se ha utilizado una lámina de acetato, usando la cara posterior para rellenar en negro, lo que da como resultado un tono gris en la vista principal, como es el caso de la vía *Manto Gris* (027). Todas las estrategias han sido válidas para conseguir el resultado final, y casi siempre en manos de unos escaladores transformados en artistas autodidactas por unas horas. Con todo, hay que decir que gran parte de estas modestas obras de arte se han reproducido a base de fotocopias, el principal escollo a la hora de mostrar su calidad real cuando se han copiado continuamente, lejos de la hoja original, de la que en muchos casos ya no se sabe dónde ha ido a parar.

Las tendencias son del todo variadas, como se puede observar, pero en gran medida predominan las figuras fantasiosas salidas de novelas de ciencia ficción, que simplemente sirven de ornamento. Algunos ejemplos muy claros los tenemos en reseñas como *Smeagol* (21), *Sagitario* (29), *Mandfred Man* (37), *El ciego sin rostro* (60), *Lailam* (91), *Black Hole* (105) o *Barad Dûr* (158), entre otras. El argumento más acertado consiste en relacionar el dibujo con el nombre de la vía. En este aspecto destacan las vías *Electric Ladyland* (3), *Groenlandia* (13), *Terminar* (31), *Mi primer amor* (56), *Libertad provisional* (65), *Desequilibrio Mental* (84), *Crisis monetaria* (97), *Paris-Texas* (101), *98 octanos* (108), *Camel* (113), *Absència d'essència* (135), *Estudiosos del massís* (149), *Jin-go-lo-ba* (156), *Purple Haze* (159), *Rory Gallagher* (170) o *Blade Runner* (191) entre los más elocuentes. Otros intentan transmitir algún mensaje en cuestión, sirviendo a la vez de reivindicación social antisistema, tal como lo consiguen diseños provocadores como los de las vías *Malva loca* (53), *Escándalo público* (88), *Pordiosers* (112), *Recuerdos Mundiellos* (139) o *Ciutat podrida* (148). El diseño como trama principal aparece en buena parte de las obras, pues es el cimiento que sustenta todo el entramado. En muchos casos la tipografía luce más que la decoración, como se puede observar en las vías *Garganta Profunda* (32), *Zyborg* (35), *Albedo 0.39* (72), *Sangre de Barrio* (89), *Missamantdell* (117), *Peluts* (150), *Red Fingers* (161), *Nosferatu* (166), *Vos papiers* (168), *Pandemonium* (176), *Demanda Social* (188) o *El cau d'en Tamba* (194), entre otras.

Actualmente, la técnica vigente solo difiere del pasado en que los dibujos se pueden digitalizar y manipular posteriormente con el ordenador, con la gran ventaja de introducir el texto con el teclado. Por lo demás, el dibujo de la pared se tiene que hacer igualmente, y es aquí donde despunta la habilidad del artista. Copiar y pegar lo puede hacer cualquiera, pero ya no forma parte de la magia de este juego singular inventado por escaladores.

LOS AUTORES

Sería muy extenso referirnos a los más de 85 escaladores/as que han hecho posible esta particular exposición, pero por deferencia y respeto intentaré, al menos, citar a los más representativos y con más dibujos en el cajón.

Ernesto López, de Valencia, destacó claramente a principios de los 80 con unos dibujos muy bien ejecutados que repercutieron en la propagación del fenómeno en la Comunidad Valenciana, concretamente en las escuelas de Montanejos y Chulilla, donde muchos lo imitaron descaradamente. Sin embargo, su pasión desapareció al dedicarse plenamente

a equipar itinerarios deportivos en pleno auge del fenómeno. Es bien conocida la enorme tarea de este escalador, equipador y guarda del refugio de Montanejos durante un montón de años. Además, puedo corroborar que fue uno de los pioneros de la escalada deportiva en el país, equipando con espits cuando el resto todavía perforaba con el burilador.

De esta última etapa del burilador podemos destacar las reseñas de Nacho Ruiz (12), Pep Masip (14), Santi Llop (35), Joaquín Olmo (42), Cristóbal Trujillo (43), Jordi Marlés (46), Jordi Verdaguer (67) o Carles Fortea (88), entre otros. De estos, destacaría el particular diseño de los dibujos de Santi Llop (57), siempre muy ocurrentes y originales, así como la intensa trayectoria de Jordi Verdaguer abriendo y dibujando reseñas.

Si bien el grueso de la tendencia corresponde a escaladores barceloneses, en Tarragona despuntaron los dibujos de Joan Chaparro "Chapi" (52) y Jordi Besora (59), habitualmente centrados en las paredes del valle del Brugent (La Riba).

A partir del año 84 aparece una nueva hornada dispuesta a continuar con las reseñas artísticas, cuando los franceses Serge Casteran y J.L. Arcangeli se lucen con el dibujo de la vía *Paris-Texas* (101), exquisitamente realizado por François Carrafancq, advirtiendo claramente que no se quedarán al margen de la fiesta. Pero los vecinos todavía tardarán un par de años en ponerse las pilas (115), mientras que el empuje catalán seguirá vigente y con fichajes como Josep Escofet, con un dibujo de presentación que encantará a todo el mundo (109). En el año 87 entran en escena las reseñas de Xavi Cullell (118), lo bastante excelentes como para dedicar una buena temporada a dibujar para revistas y libros de montaña. Después de un servidor, Xavi Cullell es claramente quien más se ha dedicado a dibujar reseñas a nivel profesional, hasta que la vida lo llevó por otros derroteros. El próximo apasionado por el tema será Sergio Farré (147), ya que a partir del 92 sus dibujos resultarán los más abrumadores e intensos, con diferencia; en ocasiones, incluso demasiado, con la particularidad de aprovechar toda la hoja entera para encajar algo, como sucede —entre otras— con la vía *Simpatía para el diablo* (153).

La primera mujer en involucrarse realizando buenos croquis será la francesa Francine Magrou (151), al mismo tiempo que Philippe Barthez (162), aprovechando las aventuras con Christian Ravier, el aperturista más prolífico de la vertiente francesa. Del Bages aparece un personaje capaz de realizar las reseñas de otros conocidos aperturistas por el mero placer de dibujar con un estilo bastante limpio y elegante: se trata de Enric Solé (150), más conocido como "Xacó". Asimismo, el prolífico Miquel Blanco (157) se incorpora al carro de las reseñas debido al buen número de primeras vías conseguidas a partir del año 94, que lo obligan a dibujar cada vez mejor y con más detalle (161), en paralelo al compañero David Hita (174) que, por la misma razón, tendrá trabajo para muchos años, aunque con un estilo mucho más modesto.

A partir del año 2000, las reseñas en B/N de Albert Masó (178) desvelarán las rocas y agujas más inverosímiles de los macizos de Sant Llorenç y Montserrat, acompañado por su hermano Òscar. Una romántica tarea dibujada palmo a palmo y siempre con algún simpático detalle al margen para coronar el trabajo. En el ámbito nacional, esta década destaca la gran calidad de las reseñas de Ramón Canales (186), desde Cantabria; las ingeniosas del aragonés Miguel Madoz (188); y las rebuscadas del madrileño Lorenzo Borrero (190). Últimamente, en nuestra tierra aparecen unos diseños muy particulares ejecutados por David Guarch (192) que, hoy en día, mantienen la dinámica del tema mediante unas acertadas y atractivas ilustraciones al viejo estilo. En cuanto a las mujeres, destaca la relevante trayectoria de la vasca Eli Azurmendi (185), actualmente la más prolífica y reconocida en este sector, especializada en obras a color. Y también tenemos reseñas puntuales como la de la vía *Durmiendo con el enemigo* (189) de Mariona Orfila y Mari Carmen Roldán. Cabe anotar asimismo todos los dibujos de Estel Parés (195), que ya suman un buen número debido a la gran cantidad de vías abiertas con Pau Herrero, también aferrado al papel cuando hace falta. Para finalizar, dos clásicos en este asunto: Edu Sallent (196) y Jordi Tapia (200), siempre animados con proyectos tan particulares como sus dibujos.

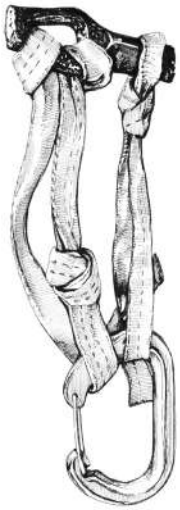

CONCLUSIONES

Después de tantos años dedicándome profesionalmente al mundo de las reseñas de escalada y aprovechando la oportunidad de reflexionar sobre ello en estas páginas, intentaré aportar algunas conclusiones válidas para entender un poco más sobre el tema.

Queda bastante claro que el hecho de crear una reseña artística es una forma más de entretenimiento, con la clara pretensión de atraer la atención hacia una vía de escalada, sumándole un reclamo especial. Un capricho personal sin ánimo de lucro que se ha mantenido vigente gracias a los dibujos de un entusiasta grupo anónimo vinculado a la apertura de vías nuevas. Un fenómeno totalmente minoritario que ha ido oscilando con los años, según la aparición de nuevos implicados en mantener una costumbre, tradición o ritual inventado casualmente. En ocasiones, la cadencia del fenómeno ha sido mínima, casi en peligro de extinción, pero nunca ha llegado a agonizar. Hace pocos años, la sorpresa llegó gracias a unos románticos del País Vasco (Eli Azurmendi, Juancar Sanz y Rafa Elorza), que promovieron exposiciones sobre reseñas artísticas, de manera espontánea y por iniciativa propia. En aquel momento no le di una gran importancia, pero poco a poco parecía incrementarse el interés por las exposiciones itinerantes que iban montando. Cabe decir que, como uno de los precursores del tema, tenía una parcela reservada para mis dibujos en B/N; el resto llenaba las salas con auténticas obras de arte efectuadas por los apasionados anfitriones con unas técnicas diferentes, pero con un fondo común: la escalada. ¡La iniciativa fue todo un éxito y el trío mencionado se propuso al poco tiempo editar un libro! Con mucha paciencia y una férrea voluntad, en el año 2023 apareció *Art in climbing topos*, un sueño hecho realidad que entró por la puerta grande, al ser el único ejemplar existente en todo el mundo que trataba nuestra pasión seriamente. Con todo, la elaboración del consistente volumen dio pie a contactar con muchos artistas de todas partes implicados en el tema, principalmente americanos y europeos, que de rebote descubrieron el origen de este invento singular gestado en los Países Catalanes.

Cuando la decadencia parecía asomar la cabeza, de golpe y porrazo la corriente resucita con la ayuda de muchas herramientas y muchas almas motivadas por expresarse al observar las paredes de roca. Es lo que Eli Azurmendi (sin ser escaladora) y Chema Agustín (ilustrador) pretenden, organizando talleres sobre la ejecución de reseñas en lugares legendarios como Riglos. A día de hoy es difícil pronosticar a dónde llegará todo esto —yo soy el más sorprendido—, pero deseo que, en un mundo cada vez más virtual, la calidez de una reseña hecha a mano no se pierda. Muchos escaladores tienen la palabra... Espero que este modesto volumen en B/N ofrezca, como mínimo, el mismo interés que cualquier romántico catálogo de tipografía ilustrada, para dar ideas y realizarlas sin tener que recurrir a la IA, la estrategia menos coherente para nuestro querido cerebro humano.

Armand Ballart (2026)

FOREWORD

The first time I saw a climbing topo by Armand Ballart was at Toño's bar in Riglos around the year 2000. Those drawings immediately transported me back to the concert posters we used to make in the late 1980s; the same drawing style, the same graphics, even the same message. Transgressive titles and drawings reflected an era when music, comics, and cinema took center stage and were heavily influenced by foreign trends, particularly from the United States and England. Having worked in the music industry, concert production, and painting, I found that era deeply recognizable in those drawings. Although with a very different style and from a different period, this discovery inspired and motivated me to draw topos for the routes my friends were opening. You would find these topos in bars near climbing areas and in mountain refuges. While climbers looked at them to find route information, I observed them as small works of art, much like someone reading a comic book. They were drawings made with Bic pens or Rotrings —generally very spontaneous, but sometimes meticulously crafted— accompanying the topo without overshadowing it. Those topos are part of climbing history. Just by looking at them, they place you perfectly in the years they were created, and through their artistic and even ideological expression, they stand as testaments to their time.

Armand Ballart and the Valencian climber Ernesto López were the pioneers who introduced illustrations inspired by the name of the route or the adventure itself. They came up with this brilliant idea at the same time and, even though they didn't know each other at first, they began exchanging their topos. With different styles but similar techniques, they undoubtedly felt the same need to express themselves freely —both when decorating topos with fantastic drawings and when naming the routes they opened with names that, until then, had been unthinkable. Armand explains this beautifully in *Climbing in B&W*, where he tells us about the origin of this need for expression during a particularly turbulent period of political transition—between a dying dictatorship and a brand-new democracy in the late '70s —where these drawings were just another sign of the prevailing anxieties and a gesture of rebellion. When Armand names a route *Electric Ladyland* and draws Jimi Hendrix next to the topo, he does so because he likes Jimi Hendrix and, as he puts it, "because he feels like it." It is a form of free expression through art, very much comparable to the concert posters of that era.

This inspiring approach triggered a boom of climber-artists, who found a way to give free rein to their artistic interests and flooded the climbing world with small works of art. Until now, these had been somewhat hidden or forgotten, but they hold great value because they mark a turning point —both in climbing and in society. This change is beautifully reflected in these 200 topos collected in *Climbing in B&W*, where art and climbing intertwine.

My experience as co-author of *Art in Climbing Topos* showed me the impact these drawings had outside of Spain, where this tradition did not exist. Nowadays, illustrated topos can be found in every corner of the climbing world. In the end, they all share the same goal: making the adventure more appealing. However, they lack the meaning and the true essence of the B&W topos shown in this book.

Eli Azurmendi

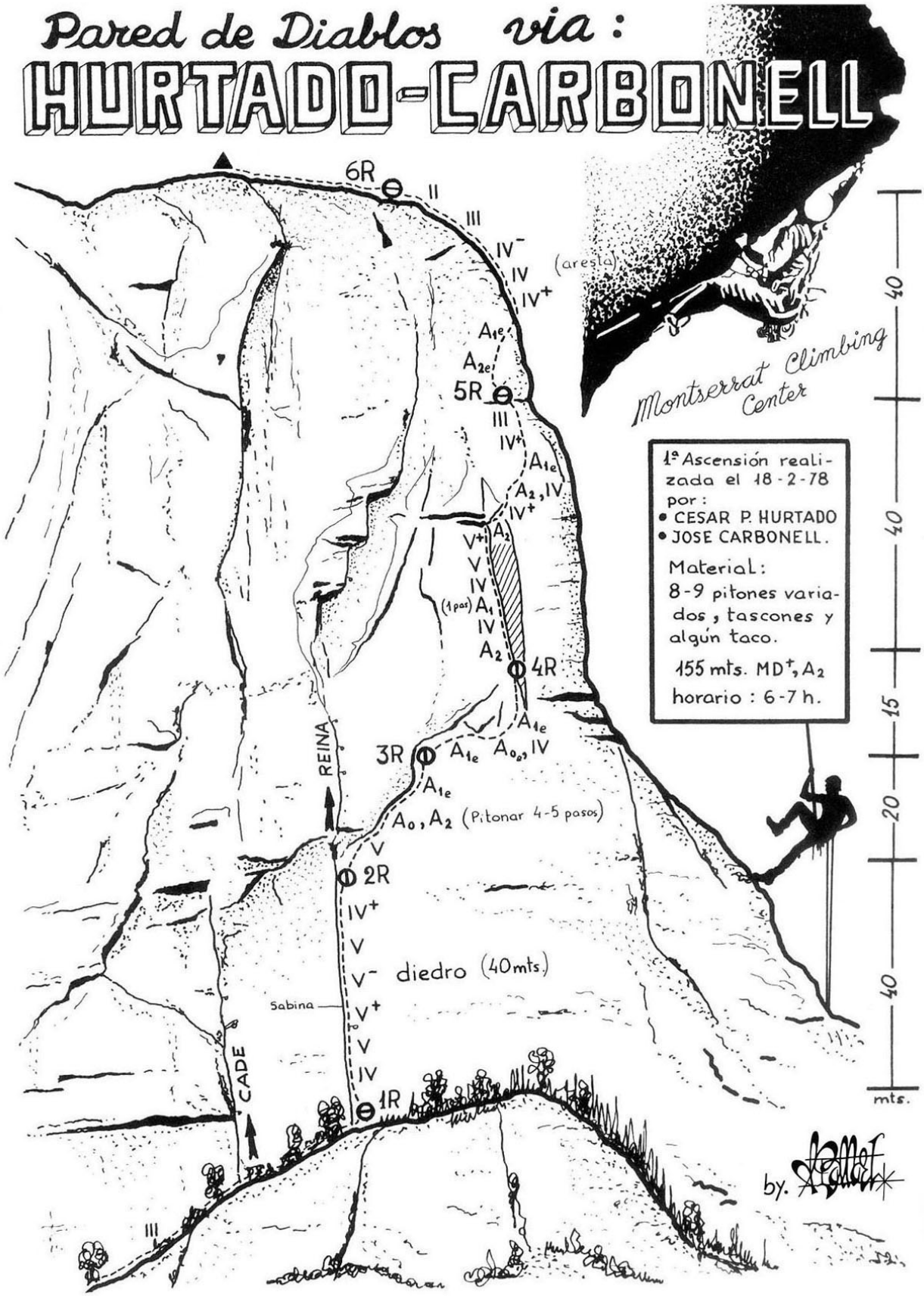

1. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1978)

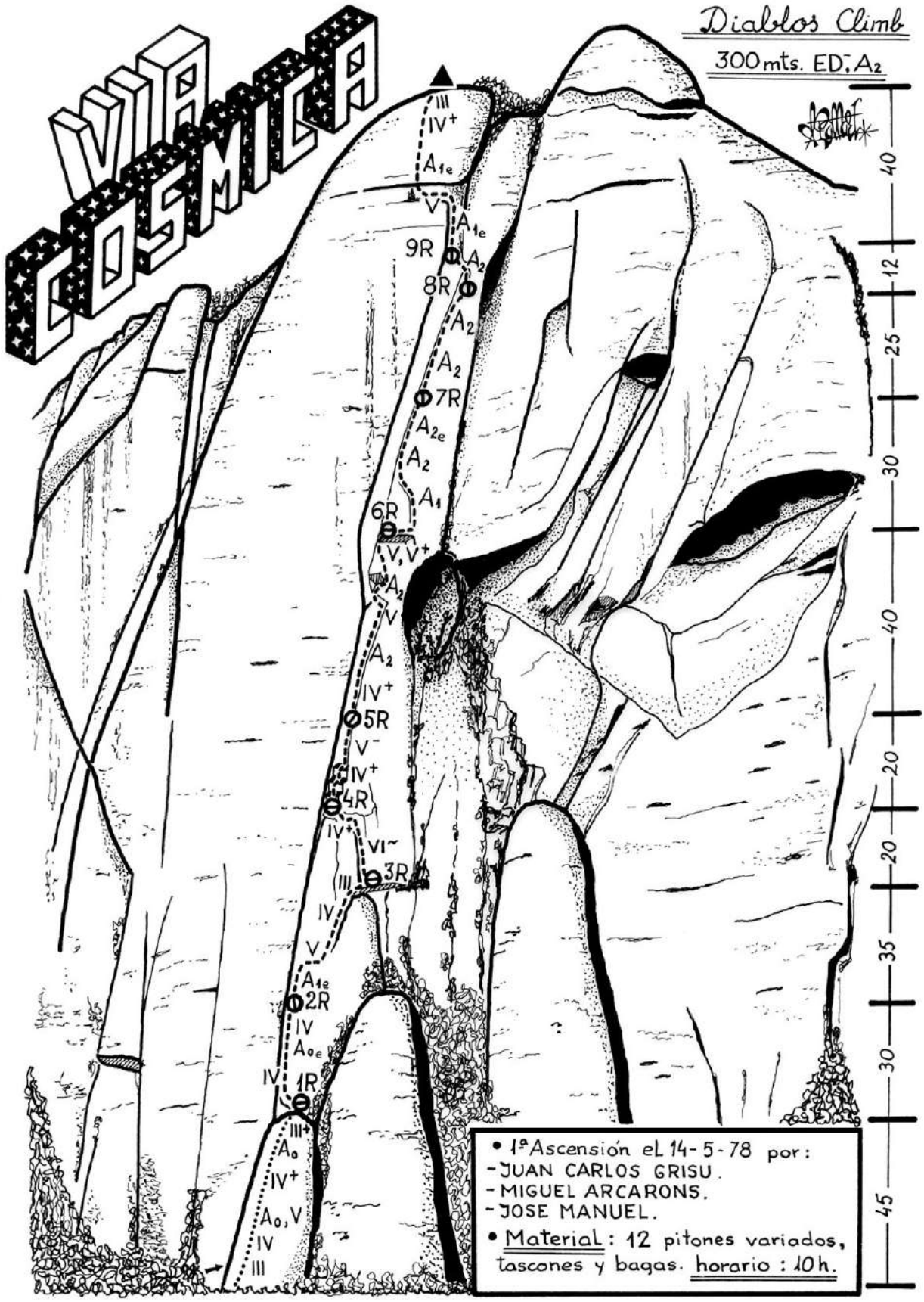

2. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1978)

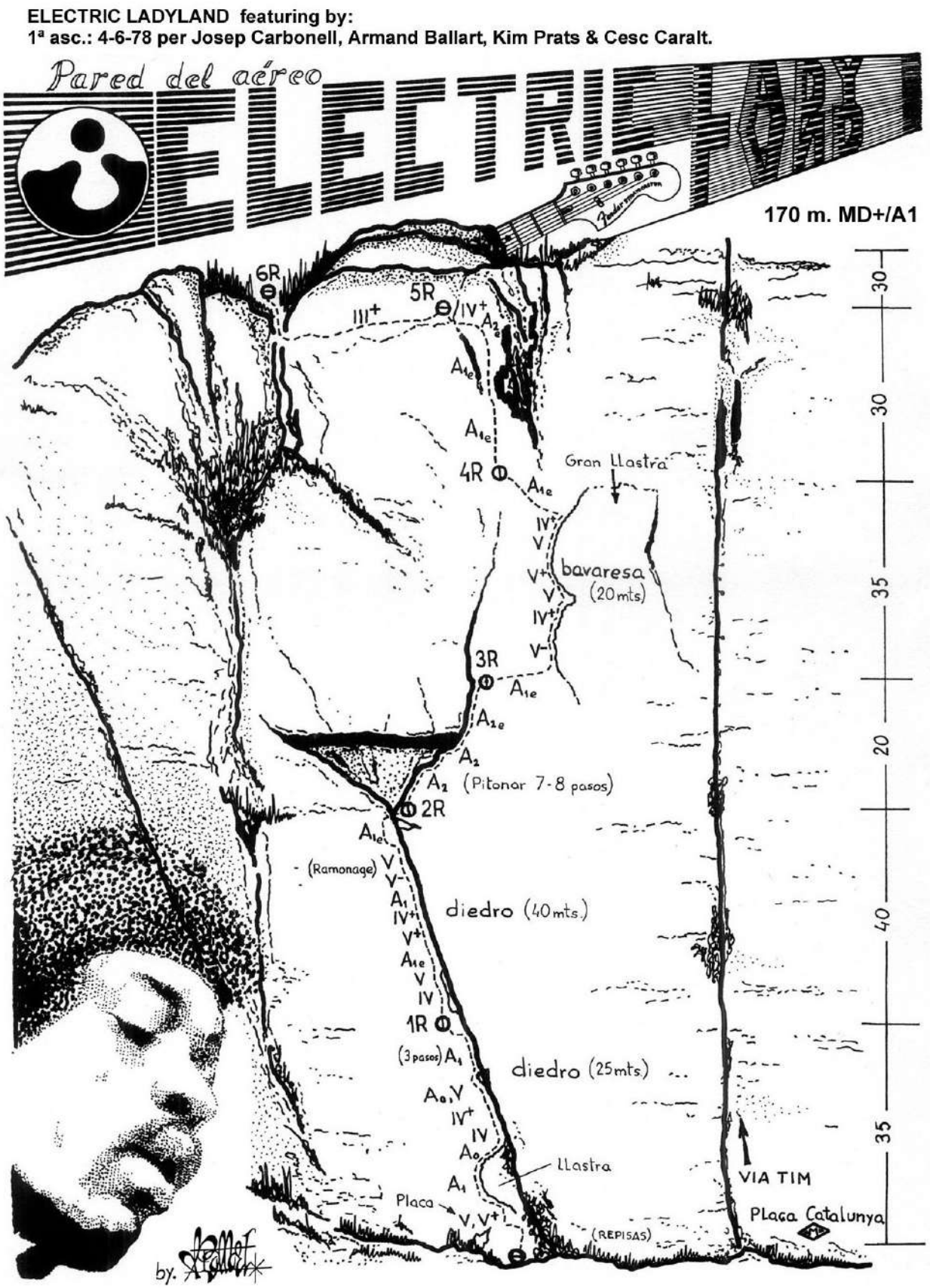

3. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret de l'Aeri. Autor: Armand Ballart (1978)

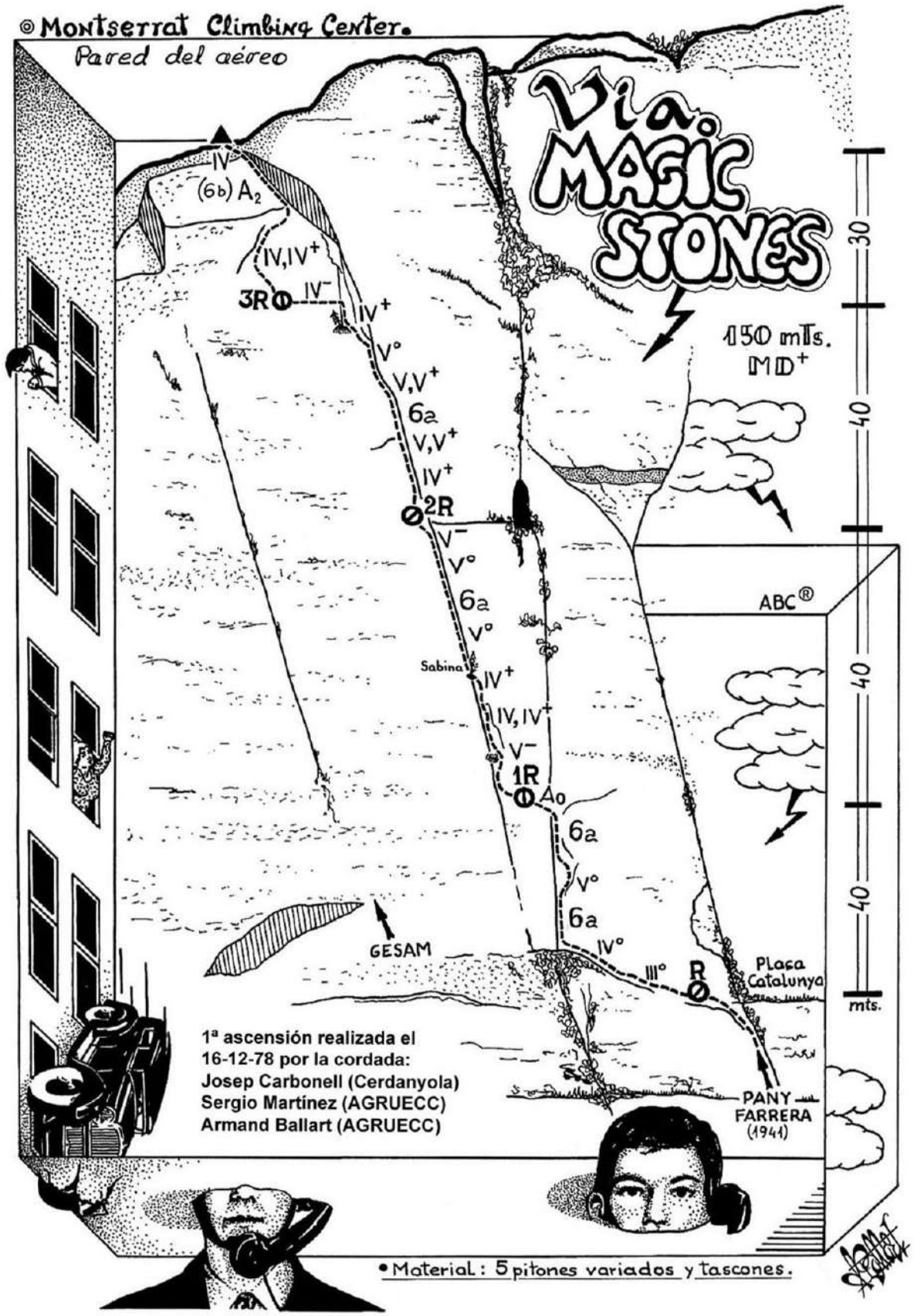

4. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1978)

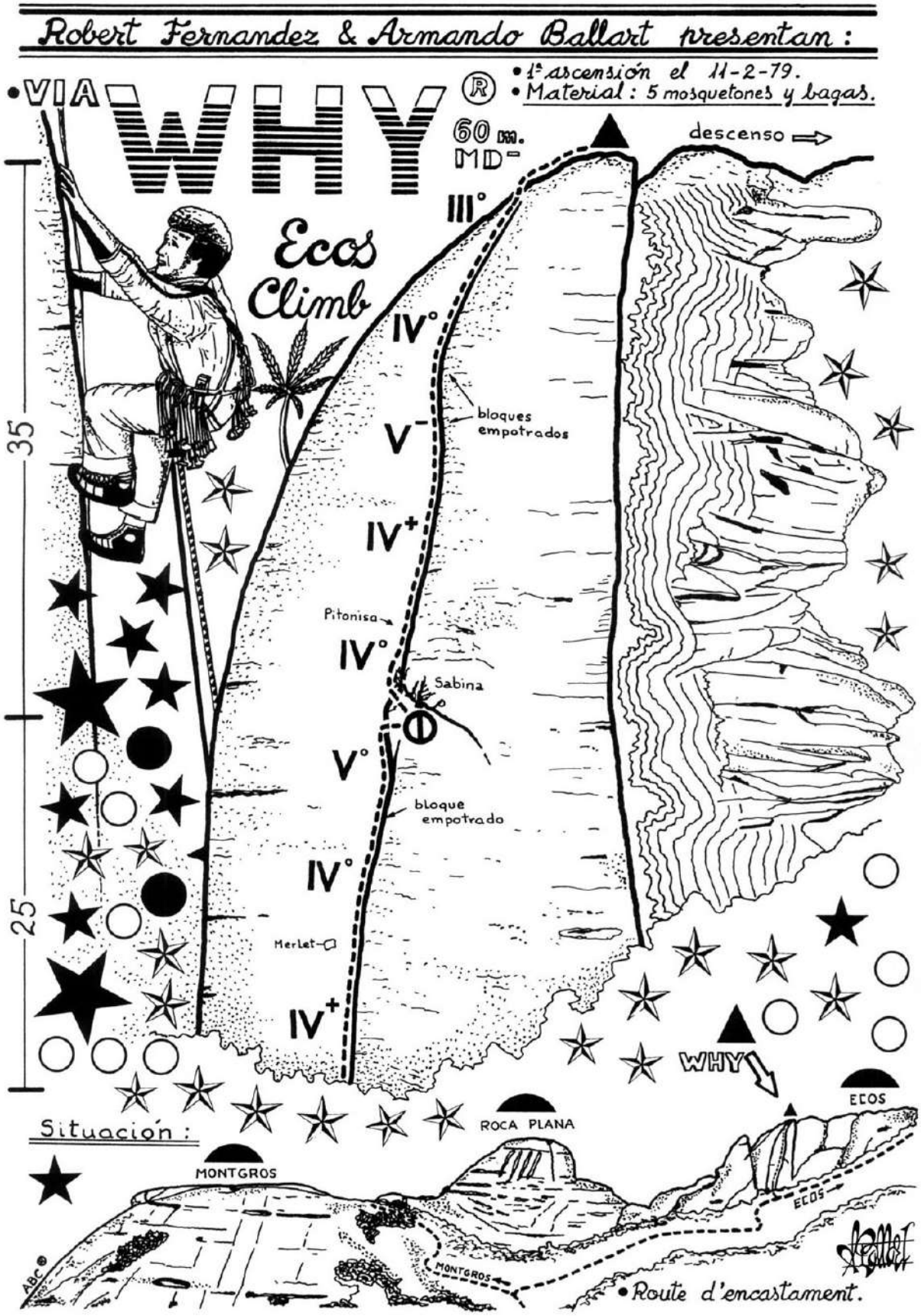

5. BARCELONA - MONTSERRAT - Serrat del Patufet. Autor: Armand Ballart (1979)

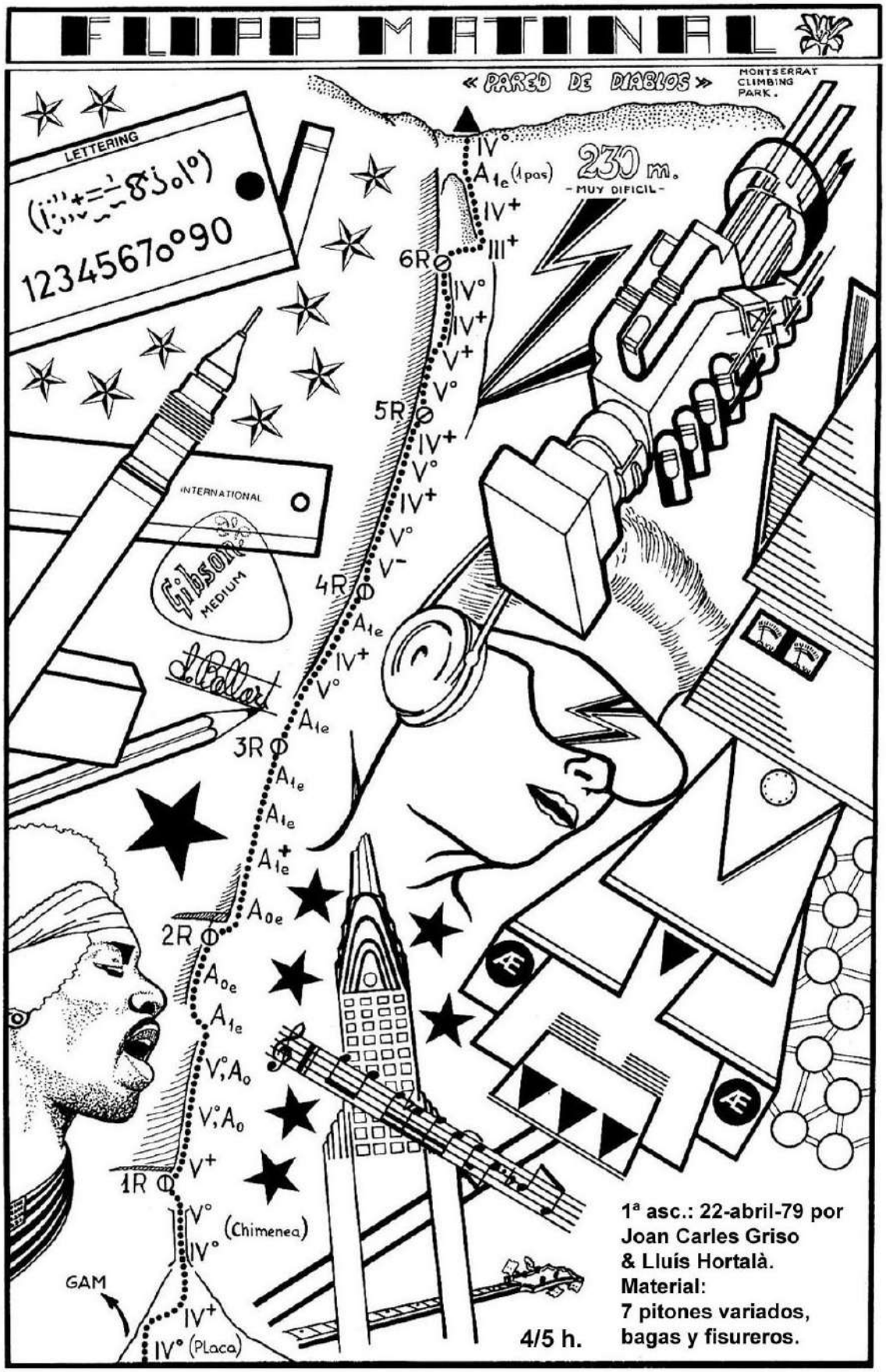

6. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1979)

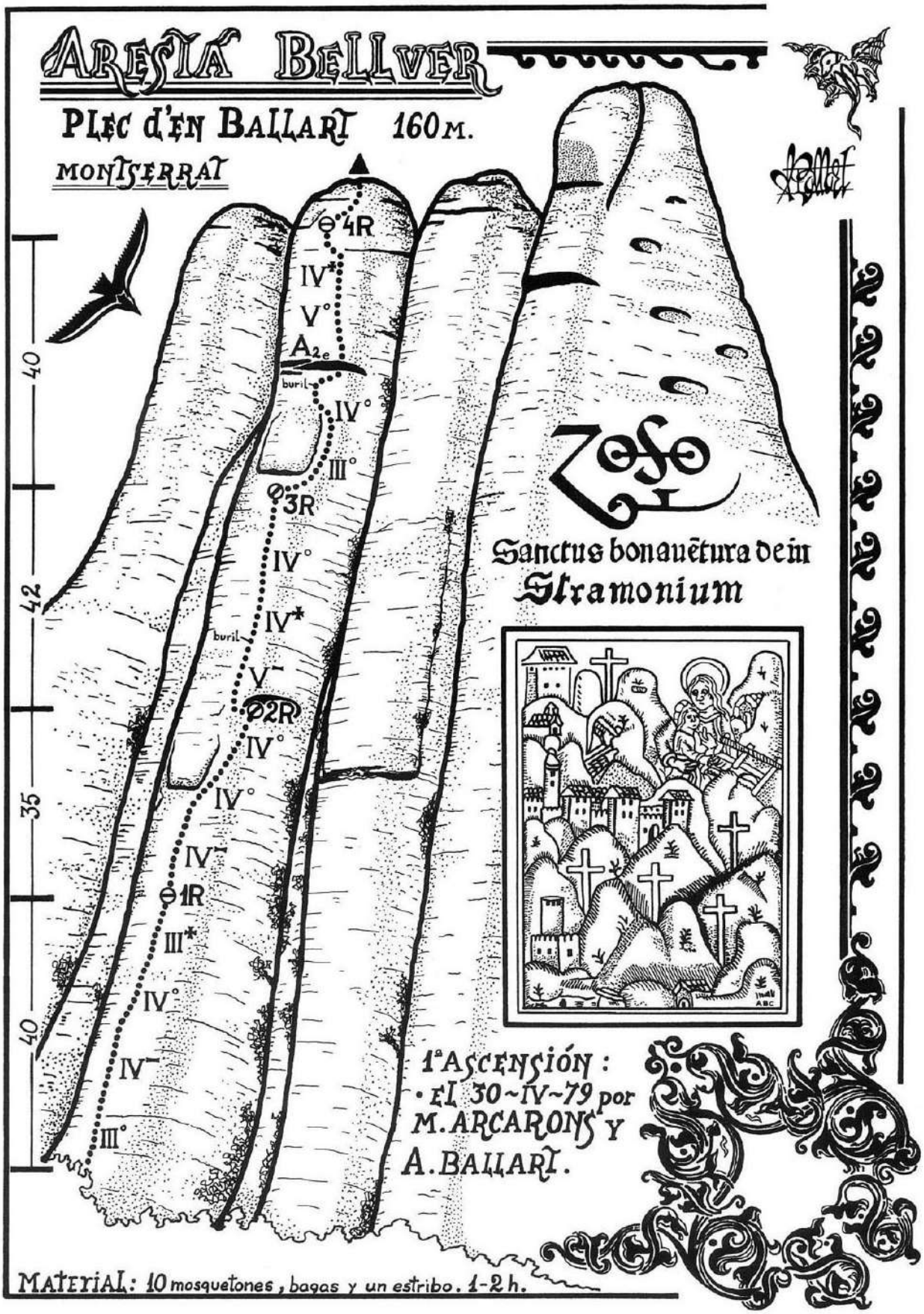

7. BARCELONA - MONTSERRAT - Plecs del Llibre. Autor: Armand Ballart (1979)

ÍNDEX / ÍNDICE / CONTENT

Pròleg | 6
Presentació | 7

Prólogo | 14
Presentación | 15

Foreword | 22
Introduction | 23

1. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1978) | 31
2. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1978) | 32
3. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret de l'Aeri. Autor: Armand Ballart (1978) | 33
4. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1978) | 34
5. BARCELONA - MONTSERRAT - Serrat del Patufet. Autor: Armand Ballart (1979) | 35
6. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1979) | 36
7. BARCELONA - MONTSERRAT - Plecs del Llibre. Autor: Armand Ballart (1979) | 37
8. BARCELONA - MONTSERRAT - Serrat del Patriarca. Autor: Kim Prats (1979) | 38
9. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret de l'Aeri. Autor: Esteban Hernández (1979) | 39
10. BARCELONA - MONTSERRAT - Plec del Llibre. Autor: Jean Charles Peña (1979) | 40
11. ALACANT - COSTA BLANCA - Barranco del Mascarat. Autor: Ernesto López (1979) | 41
12. BARCELONA - MONTSERRAT - Plecs del Llibre. Autor: Ignasi Ruiz (1979) | 42
13. VALENCIA - BUÑOL - Barranco del Carcalí. Autor: Ernesto López (1980) | 43
14. BARCELONA - MONTSERRAT - Serrat del Moro. Autor: Pep Masip (1980) | 44
15. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1980) | 45
16. BARCELONA - MONTSERRAT - Serrat del Patriarca. Autor: Juan Reina (1981) | 46
17. BARCELONA - MONTSERRAT - Regió d'Agulles. Autor: Manel Sugranyes (1981) | 47
18. CASTELLÓ - MONTANEJOS - Estrecho de Mijares. Autor: Ernesto López (1981) | 48
19. VALENCIA - BUÑOL - Escuela de Ventamina. Autor: Ernesto López (1981) | 49
20. BARCELONA - PEDRAFORCA - Pollegó inferior. Autor: Manel Rosell (1981) | 50
21. BARCELONA - PEDRAFORCA - Fals Pollegó inferior. Autor: Pep Masip (1981) | 51
22. ITALIA - DOLOMITAS - Val di San Lucano - Monte Agner. Autor: Armand Ballart (1981) | 52
23. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Fermín de Martín (1981) | 53
24. BARCELONA - MONTSERRAT - Els Flautats. Autor: Cayetano de la Cruz (1981) | 54
25. BARCELONA - MONTSERRAT - Sant Jeroni. Autor: Armand Ballart (1981) | 55
26. FRANCIA - ALPES - CHAMONIX - Grandes Jorasses. Autor: Armand Ballart (1981) | 56
27. CASTELLÓ - MONTANEJOS - Estrecho de Mijares. Autor: Ernesto López (1981) | 57
28. CASTELLÓ - BORRIOL - Botalaria. Autor: ¿? | 58
29. BARCELONA - MONTSERRAT - Plecs del Llibre. Autor: Armand Ballart (1981) | 59
30. TARRAGONA - VALL DEL BRUGENT - Penya Roja. Autor: Joan Chaparro (1981) | 60
31. ALACANT - COSTA BLANCA - Barranco del Mascarat. Autor: Ernesto López (1981) | 61
32. CASTELLÓ - MONTANEJOS - Estrecho de Mijares. Autor: Ernesto López (1981) | 62
33. VALENCIA - CHULILLA - Muela del Castillo. Autor: Ernesto López (1981) | 63
34. LLEIDA - MONTSEC D'ARES - TERRADETS - Roca Regina. Autor: Pep Masip (1982) | 64
35. BARCELONA - MONTSERRAT - El Vermell del Xincarró. Autor: Santi Llop (1982) | 65
36. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Eduard Burgada (1982) | 66
37. BARCELONA - MONTSERRAT - Serrat del Moro. Autor: Armand Ballart (1982) | 67

38. CASTELLÓ - MONTANEJOS - Barranco de la Maimona. Autor: Ernesto López (1982) | 68
39. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Nil Bohigas (1982) | 69
40. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret nord d'Ecos. Autor: Cayetano de la Cruz (1982) | 70
41. ALACANT - AITANA - POLOP DE LA MARINA - Ponotx. Autor: Ernesto López (1982) | 71
42. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Joaquim Olmo (1982) | 72
43. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret nord d'Ecos. Autor: Cristobal Trujillo (1982) | 73
44. BARCELONA - MONTSERRAT - Escletxa dels Teixos. Autor: Armand Ballart (1982) | 74
45. TARRAGONA - EL PORT D'ARNES - Les Moles del Don. Autor: Armand Ballart (1982) | 75
46. BARCELONA - MONTSERRAT - FRARES - La Monja. Autor: Jordi Marlés (1982) | 76
47. MALLORCA - SERRA DE TRAMUNTANA - El Paredón. Autor: Eduardo Moreno (1982) | 77
48. ALACANT - POLOP DE LA MARINA - Tozal de Levante. Autor: Ernesto López (1982) | 78
49. ALACANT - POLOP DE LA MARINA - Tozal de Levante. Autor: Ernesto López (1982) | 79
50. VALENCIA - CONTRERAS - Alto de Contreras - Cara N. Autor: Miguel López (1982) | 80
51. ALACANT - AITANA - FINESTRAT - Puig Campana - Cara S. Autor: Ernesto López (1982) | 81
52. TARRAGONA - VALL DEL BRUGENT - Roca Monera. Autor: Joan Chaparro (1982) | 82
53. CASTELLÓ - MONTANEJOS - Estrecho de Mijares. Autor: Jesús Gil (1982) | 83
54. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1982) | 84
55. BARCELONA - MONTSERRAT - Sant Benet - La Momieta. Autor: Josep Batlle (1982) | 85
56. LLEIDA - VILANOVA DE MEIÀ - Pilar del Segre. Autor: Armand Ballart (1982) | 86
57. TARRAGONA - SERRA DE PRADES - Castellfollit - Roca Ponent. Autor: Santi Llop (1983) | 87
58. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret nord d'Ecos. Autor: Jean Charles Peña (1983) | 88
59. TARRAGONA - VALL DEL BRUGENT - Penya Roja. Autor: Jordi Besora (1983) | 89
60. TARRAGONA - VALL DEL BRUGENT - Penya Roja. Autor: Jordi Besora (1983) | 90
61. TARRAGONA - VALL DEL BRUGENT - Penya Roja. Autor: Joan Chaparro (1983) | 91
62. BARCELONA - GARRAF - Penya-segat de la Falconera. Autor: Domingo Maria (1983) | 92
63. LLEIDA - VILANOVA DE MEIÀ - Cova de les Monges. Autors: Aslan & Armand Ballart (1983) | 93
64. ALACANT - COSTA BLANCA - CALP - Penyal d'Ifac. Autor: Armand Ballart (1983) | 94
65. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1983) | 95
66. BARCELONA - MONTSERRAT - La Prenyada. Autor: Joaquin Olmo (1983) | 96
67. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret NW de Sant Jeroni. Autor: Jordi Verdaguer (1983) | 97
68. VALENCIA - CHULILLA - Sector del Castillo. Autor: Vicente Rissi-sy (1983) | 98
69. TARRAGONA - VALL DEL BRUGENT - Penya Roja. Autor: Joan Chaparro (1983) | 99
70. BARCELONA - MONTSERRAT - La Trumfa. Autor: Jordi Verdaguer (1983) | 100
71. BARCELONA - MONTSERRAT - Camí de la Santa Cova. Autor: Jordi Marlés (1983) | 101
72. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Francesc Garcia (1983) | 102
73. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret nord d'Ecos. Autor: Jordi Verdaguer (1983) | 103
74. ASTURIAS - PICOS DE EUROPA. Naranjo de Bulnes. Autor: Cristobal Padilla (1983) | 104
75. ASTURIAS - PICOS DE EUROPA. Naranjo de Bulnes. Autor: J. Ruiz (1983) | 105
76. BARCELONA - MONTSERRAT - SANT BENET - El Gat. Autor: Jordi Verdaguer (1983) | 106
77. CASTELLÓ - MONTANEJOS - Barranco de la Maimona. Autor: Paco Aguado (1983) | 107
78. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Francesc Garcia (1983) | 108
79. LLEIDA - VILANOVA DE MEIÀ - Roques del Pelat. Autor: Jordi Verdaguer (1983) | 109
80. BARCELONA - MONTSERRAT - SANT BENET - L'Elefant. Autor: Jordi Marlés (1983) | 110
81. BARCELONA - MONTSERRAT - FRARES - Pas del Príncep. Autor: J. Luis Andres (1983) | 111
82. GUIPUZKOA - SIERRA DE ARALAR - BALERDI. Autor: Aitor Arrieta (1983) | 112
83. VALENCIA - LORIGUILLA - Pared del Tubo. Autor: Ernesto López Sastre (1983) | 113
84. LLEIDA - VILANOVA DE MEIÀ - Roca dels Arcs. Autor: Armand Ballart (1983) | 114
85. BARCELONA - MONTSERRAT - Roca del Mirador. Autor: Luis Alfonso Luichy (1983) | 115
86. BARCELONA - MONTSERRAT - FRARES - L'Escut. Autor: Cristobal Trujillo (1983) | 116

87. GUIPUZKOA - SIERRA DE ARALAR - BALERDI. Autor: Juancar Sanz (1983) | 117
88. BARCELONA - MONTSERRAT - SANT BENET - La Mòmia. Autor: Carles Fortea (1983) | 118
89. BARCELONA - MONTSERRAT - SANT BENET - La Mòmia. Autor: Toni Saelices (1984) | 119
90. GUIPUZKOA - TXINDOKI. Autor: Max & Jorge (1984) | 120
91. TARRAGONA - VALL DEL BRUGENT - Penya Roja. Autor: Joan Chaparro (1984) | 121
92. TARRAGONA - VALL DEL BRUGENT - Penya Roja. Autor: Joan Chaparro (1984) | 122
93. BARCELONA - MONTSERRAT - ECOS - La Tonsura. Autor: Armand Ballart (1984) | 123
94. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Santi Llop Bravo (1984) | 124
95. BARCELONA - CASTELLDEFELS - Pic del Martell. Autor: Luis Alfonso (1984) | 125
96. CASTELLÓ - MONTANEJOS - Estrecho de Mijares. Autor: Tino Núñez (1984) | 126
97. BARCELONA - MONTSERRAT - FLAUTATS - La Cadireta. Autor: J.C. Ramayo Litos (1984) | 127
98. COMUNIDAD DE MADRID - LA CABRERA. Autor: Gabriel Martin (1984) | 128
99. LLEIDA - VALL DE BOÍ - TRAVESSANI - Paret de l'Estany. Autor: Alex Simon (1984) | 129
100. BARCELONA - MONTSERRAT - SANT BENET - La Momieta. Autor: Toni Saelices (1984) | 130
101. HUESCA - SIERRA DE GUARA - Cuca de Bellostas. Autor: François Carrafrancq (1984) | 131
102. BARCELONA - MONTSERRAT - FRARES - El Frare Gros. Autor: Armand Ballart (1984) | 132
103. ITALIA - DOLOMITAS - BOSCONERO - Rochetta Alta. Autor: Armand Ballart (1984) | 133
104. BARCELONA - MONTSERRAT - ECOS - Roca Roja. Autor: Armand Ballart (1985) | 134
105. BARCELONA - MONTSERRAT - Agulla del Sol Ponent. Autor: Alexis Tibau (1985) | 135
106. BARCELONA - MONTSERRAT - AGULLES - El Dumbo. Autor: Jordi Verdaguer (1985) | 136
107. BARCELONA - MONTSERRAT - AGULLES - Broc del Setrill. Autor: Alexis Tibau (1985) | 137
108. BARCELONA - MONTSERRAT - MAGDALENES - Gorro Frigi. Autor: M. Pedro (1985) | 138
109. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Josep Escofet (1985) | 139
110. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret de l'Aeri. Autor: Albert Ibañez (1985) | 140
111. BARCELONA - CASTELLDEFELS - Pic del Martell. Autor: Luis Alfonso (1986) | 141
112. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Víctor Fernández (1986) | 142
113. BARCELONA - SANT LLORENÇ DEL MUNT - Cap de Mort. Autor: Josep Sánchez (1986) | 143
114. BARCELONA - MONTSERRAT - El Puntal de l'Aubarda. Autor: Xavi Pie (1986) | 144
115. HUESCA - SIERRA DE GUARA - Estrecho de Balces. Autor: Christian Ravier (1986) | 145
116. BARCELONA - MONTSERRAT - MAGDALENES - El Gorro Frigi. Autor: M. Pedro (1986) | 146
117. TARRAGONA - TIVISSA - Morral de Pena-roja. Autor: Armand Ballart (1987) | 147
118. BARCELONA - MONTSERRAT - AGULLES - Mda. Bohigues. Autor: Xavi Cullell (1987) | 148
119. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Armand Ballart (1987) | 149
120. ITALIA - DOLOMITAS - PELMO - Ruta original muralla N. Autor: Armand Ballart (1987) | 150
121. LLEIDA - COLLEGATS - PESSÓ - Agulla del Gos. Autor: Pere Fluvià "Perot" (1987) | 151
122. LLEIDA - COLLEGATS - PESSÓ - Circ del Pessó. Autor: Pere Fluvià "Perot" (1987) | 152
123. AFRICA - MARRUECOS - GORGES DU TODRA. Autor: Xavi Pie (1988) | 153
124. TARRAGONA - LA MUSSARA - Sector Patagonia. Autor: Armand Ballart (1988) | 154
125. BARCELONA - MONTSERRAT - MULLAPANS - Cap del Gat. Autor: Xavi Cullell (1988) | 155
126. TARRAGONA - ARNES - Roca Dreta de les Valls. Autor: Armand Ballart (1988) | 156
127. NORUEGA - ROMSDAL - GOKSOYRA - Eikesdal Valley. Autor: Xavi Pie (1988) | 157
128. BARCELONA - MONTSERRAT - Serrat del Patriarca. Autor: Armand Ballart (1988) | 158
129. LLEIDA - VILANOVA DE MEIÀ - ROCA DELS ARCS. Autor: Josep Escofet (1988) | 159
130. BARCELONA - MONTSERRAT - FRARES - Mda. del Lloro. Autor: Armand Ballart (1989) | 160
131. ALACANT - POLOP DE LA MARINA - Torre de Enmedio. Autor: Armand Ballart (1989) | 161
132. BARCELONA - MONTSERRAT - FRARES - L'Asiàtica. Autor: Armand Ballart (1989) | 162
133. LLEIDA - SERRA DE COMIOLS - Benavent de Tremp - Paret NW. Autor: A. Ballart (1989) | 163
134. HUESCA - SIERRA DE GUARA - BELSUÉ - Pared de Cienfuens. Autor: A. Ballart (1989) | 164
135. LLEIDA - VILANOVA DE MEIÀ - PAS NOU - Pilar del Segre. Autor: Armand Ballart (1989) | 165

136. LLEIDA - VILANOVA DE MEIÀ - ROCA DELS ARCS - Cara S. Autor: Joaquín Olmo (1990) | 166
137. LLEIDA - CONGOST DE COLLEGATS - Roca del Diable. Autor: Armand Ballart (1990) | 167
138. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret de l'Aeri. Autor: Xavi Cullell (1990) | 168
139. BARCELONA - MONTSERRAT - AGULLES - La Vespa. Autor: Juanillo Vergara (1990) | 169
140. BARCELONA - MONTSERRAT - AGULLES - Paret N. d'Agulles. Autor: Xavi Cullell (1990) | 170
141. LLEIDA - VILANOVA DE MEIÀ - PAS NOU - Pilar del Segre. Autor: Armand Ballart (1990) | 171
142. LLEIDA - VILANOVA DE MEIÀ - ROCA DELS ARCS - Sector Central. Autor: Miquel Mateo (1990) | 172
143. BARCELONA - MONTSERRAT - Frare Baix del Clot de la Mònica. Autor: Carles Darder (1991) | 173
144. BARCELONA - MONTSERRAT - AGULLES - Mda. Bohigues. Autor: Marcos Díaz (1992) | 174
145. LLEIDA - SOLSONÈS - SERRAT D'ÒDEN - Canalda. Autor: Xavi Teixidó (1992) | 175
146. BARCELONA - MONTSERRAT - COLLBATÓ - Serrat dels Monjos. Autor: A. Ballart (1992) | 176
147. BARCELONA - MONTSERRAT - SANT BENET - La Mòmia. Autor: Sergio Farré (1992) | 177
148. BARCELONA - MONTSERRAT - AGULLES - El Dàtil. Autor: Sergio Farré (1992) | 178
149. BARCELONA - MONTSERRAT - Frare Baix del Clot de la Mònica. Autor: Carles Darder (1993) | 179
150. BARCELONA - MONTSERRAT - COLLBATÓ - Serrat dels Monjos. Autor: Enric Solé (1993) | 180
151. HUESCA - MALLOS DE RIGLOS - Mallo Firé. Autora: Francine Magrou (1993) | 181
152. BARCELONA - MONTSERRAT - POLLEGONS - La Palleta. Autor: Armand Ballart (1993) | 182
153. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret dels Diables. Autor: Sergio Farré (1993) | 183
154. LLEIDA - LA NOGUERA - CAMARASA - Mont-roig. Autor: Rémi Langlumé (1993) | 184
155. BARCELONA - MONTSERRAT - El Dit Inferior. Autor: Sergio Farré (1994) | 185
156. BARCELONA - MONTSERRAT - FRARES - El Bacallà. Autor: Sergio Farré (1994) | 186
157. BARCELONA - MONTSERRAT - Paret de Santa Cecília. Autor: Miquel Blanco (1993) | 187
158. BARCELONA - MONTSERRAT - LA PLANTACIÓ - La Presidenta. Autor: Sergio Farré (1994) | 188
159. BARCELONA - MONTSERRAT - LA PLANTACIÓ - El Sentinella. Autor: Sergio Farré (1994) | 189
160. BARCELONA - MONTSERRAT - ECOS - El Montgròs. Autor: Miquel Blanco (1995) | 190
161. BARCELONA - MONTSERRAT - ST. JERONI - El Gegant Encantat. Autor: M. Blanco (1995) | 191
162. HUESCA - ISÁBENA - CONGOSTO DE OBARRA - Peña Foradada. Autor: Ph. Barthez (1995) | 192
163. HUESCA - ESCALONA - CAÑÓN DE ANÍSCLO. Autor: Philippe Barthez (1995) | 193
164. BARCELONA - MONTSERRAT - ECOS - Paret del Migdia. Autor: Sergio Farré (1995) | 194
165. BARCELONA - MONTSERRAT - AGULLES - Vermell del Xincarró. Autor: Jordi Tapia (1995) | 195
166. TARRAGONA - EL PRIORAT - MONTSANT - La Falconera. Autor: Armand Ballart (1995) | 196
167. LLEIDA - VILANOVA DE MEIÀ - ROCA DELS ARCS. Autor: Dani Brugarolas (1996) | 197
168. HUESCA - SIERRA DE GUARA - RODELLAR - Peña Grau. Autora: Francine Magrou (1996) | 198
169. FRANCIA - LESCUN - ANSABÈRE - Petite Aiguille. Autor: Philippe Barthez (1996) | 199
170. BARCELONA - MONTSERRAT - LA VINYA NOVA - Agulla Jordi Solé i Massip. Autor: S. Farré (97) | 200
171. BARCELONA - MONTSERRAT - ROQUES DEL DUC - El Ninot. Autor: Edu G. Palma (1997) | 201
172. BARCELONA - MONTSERRAT - AGULLES - Miranda dels Ossos. Autor: Enric Solé (1998) | 202
173. BARCELONA - MONTSERRAT - ST. JERONI - El Gegant Encantat. Autor: M. Blanco (1999) | 203
174. BARCELONA - MONTSERRAT - La Miranda de Sant Antoni. Autor: David Hita (2000) | 204
175. BARCELONA - MONTSERRAT - LA VINYA NOVA - Roca Gris. Autor: J. Escofet (2000) | 205
176. LLEIDA - LA NOGUERA - MONT-ROIG - Pala Alta. Autor: German Cano (2000) | 206
177. BARCELONA - MONTSERRAT - TALAIES - Talaieta d'en Barbé. Autor: M. Blanco (2000) | 207
178. BARCELONA - MONTSERRAT - SERRAT DELS TUDONS. Autor: Albert Masó (2000) | 208
179. BARCELONA - MONTSERRAT - SANT JERONI - Paret NW. Autor: David Hita (2001) | 209
180. HUESCA - VALLE DE GISTAÍN - Peña de Arties o Sin. Autor: Philippe Barthez (2002) | 210
181. BARCELONA - MONTSERRAT - FRARES - L'Escut. Autor: Juanillo Vergara (2002) | 211
182. LLEIDA - CONGOST DE TERRADETS - ROCA REGINA. Autor: Tattoosidoya (2008) | 212
183. LLEIDA - EL PONT DE SUERT - AIGÜESTORTES - Estany Llong. Autor: Matthieu (2009) | 213
184. BARCELONA - MONTSERRAT - POLLEGONS - La Palleta. Autor: David Duran (2010) | 214

185. LEÓN - PICOS DE EUROPA - Peña Santa de Castilla. Autora: Eli Azurmendi (2011) | 215
186. LEÓN - CALDAS DE LUNA - Luna. Autor: Ramón Canales (2012) | 216
187. LEÓN - HOCES DE VEGACERVERA. Autor: Ramón Canales (2013) | 217
188. HUESCA - SIERRA DE GUARA - VAL D'ONSERA. Autor: Miguel Madoz (2014) | 218
189. LLEIDA - COLLEGATS - Cap de la Geganta. Autores: Mamen Roldán & Mariona Orfila (2016) | 219
190. GUADALAJARA - ALTO TAJO - Peña de los Tajeros. Autor: Lorenzo Borrero (2017) | 220
191. LLEIDA - TERRADETS - MONTSEC DE RÚBIES - Lo Peladet. Autor: Sergio Farré (2019) | 221
192. BARCELONA - MONTSERRAT - SERRAT DEL MORO - Cara N. Autor: David Guarch (2020) | 222
193. BARCELONA - MONTSERRAT - ST. JERONI - Serrat de l'Aubarda. Autor: D. Guarch (2021) | 223
194. GIRONA - ALT EMPORDÀ - TERRADES - Santa Magdalena. Autor: Jordi Tapia (2023) | 224
195. LLEIDA - MONTSEC D'ARES - MONT-REBEI - Paret de Catalunya. Autora: Estel Parés (2023) | 225
196. RIPOLLÈS - MONTGRONY - Paret del Pas de l'Ós. Autor: Edu Sallent (2023) | 226
197. BARCELONA - MONTSERRAT - SERRAT DEL MORO - Cara N. Autor: D. Guarch (2024) | 227
198. BARCELONA - MONTSERRAT - SERRAT DEL MORO - Paret N. Autor: D. Guarch (2024) | 228
199. LLEIDA - LA POBLA DE SEGUR - ERINYÀ - La Taula d'en Serola. Autor: Edu Sallent (2024) | 229
200. TARRAGONA - EL PRIORAT - CABACÉS - Les Coves Altes. Autor: Jordi Tapia (2025) | 230

Escalada en B/N busca abans de res valorar l'instint artístic que molts porten a dins, fusionant l'escalada amb l'expressió gràfica a partir de la creació de quelcom suggeridor i atractiu alhora. Un concepte inventat a finals dels 70, que va portar a gran part dels escaladors aperturistes a divulgar les seves vies d'aquesta manera, tan singular, sense cap motiu aparent. Una costum encara vigent que es resisteix a desaparèixer, mentre hi hagi qui cregui en la idea i existeixin noves escalades per ressenyar. Entre mans tenim 200 exemples de tot plegat, que il·lustren perfectament la contundència d'un fenomen, tan original com enlluernador, on l'art apareix confinat en un full a dos colors, per decisió personal i sense més pretensions. [**Armand Ballart · Català**]

Escalada en B/N procura, ante todo, valorar el instinto artístico que muchos llevan dentro, fusionando la escalada con la expresión gráfica a raíz de crear algo sugestivo y atrayente a la vez. Un concepto inventado a finales de los 70, que llevó a gran parte de los escaladores aperturistas a divulgar sus vías de esta singular manera sin ningún motivo aparente. Una costumbre aún vigente que se resiste a desaparecer, mientras haya quienes crean en la idea y existan nuevas escaladas por reseñar. Entre manos tenemos 200 ejemplos de todo ello, que ilustran perfectamente la contundencia de un fenómeno, tan original como deslumbrante, donde el arte aparece confinado en un folio, a dos colores, por decisión personal y sin mayores pretensiones. [**Armand Ballart · Castellano**]

Climbing in b&w above all strives to value the artistic instinct that many carry within, merging climbing with graphic expression by creating something evocative and engaging at the same time. A concept invented in the late 70s, which led many first-ascenters to share their routes in this unique way for no apparent reason. A tradition that remains alive today and refuses to disappear, as long as there are those who believe in the idea and new climbs to topo. In our hands we have 200 examples of all this, which perfectly illustrate the impact of a phenomenon as original as it is dazzling, where art appears confined to a two-color sheet of paper, by personal choice and without any grand pretensions. [**Armand Ballart · English**]

9 791399 244854

Tushita edicions